

Biblioteca
Pedagogică
"Mălina-Dava"

„OPERE CARE SĂ-ȘI CROIASCĂ DRUM SPRE INIMA OAMENILOR, ÎNFRUNTÎND CU TRĂINICIA LOR TIMPUL, NU POT FI SCRISE DIN FUGA CONDEIULUI, CI SÎNT REZULTATUL CUNOAȘTERII ADÎNCI, AL STUDIULUI ÎNDELUNGAT AL REALITĂȚILOR, AL UNUI SUSȚINUT EFORT ARTISTIC, AL MUNCII DE MIGALĂ A CREATORULUI, PĂTRUNS DE MODESTIE ȘI EXIGENȚĂ FAȚĂ DE ROADELE TRUDEI SALE“.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XII Nr. 8 (571) joi 18 februarie 1965

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 1 leu

pag. 3:

Carnet electoral
de CEZAR BALTAG

pag. 7:

G. DIMISIANU
Actualitate și
semnificație în roman

CONFERINȚA PE TARĂ A SCRITORILOR

În zilele de 22-24 februarie 1965, se întrunește Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor. Ea are loc într-un moment în care socialismul a triumfat definitiv în patria noastră la orașe și sate, într-un moment cînd poporul nostru, sub conducerea încercată a partidului, nu-și precupește eforturile pentru a desăvîrși opera marea de transformare a României într-o țară industrializată, prosperă și fericită. Uzine moderne, construcții zvelte, ogare înfrățite, lucrare cu mijloacele tehnicii înaintate, laboratoare și școli, nenumărate așezăminte culturale, alcătuiesc azi peisajul țării, ridicînd-o în stîmă întregii lumi. În acest cadru de avînt creator Conferința va fi un prilej de analiză a drumului străbătut de literatura noastră în ultimii ani, un moment de confruntare rodnică a punctelor de vedere, de sporită aprofundare a obiectivelor esențiale din perspectiva înaltă a idealurilor care inspiră astăzi poporul român în marea sa operă de desăvîrșire a construcției socialismului.

Conferința scriitorilor — convocată periodic — a dobîndit semnificația unui eveniment de însemnătate majoră, cu larg răsănet în spațiul cultural și în viața literară, în conștiința intelectualității, în conștiința cititorilor, a tuturor oamenilor muncii. Conferința supune unei adîncite analize procesul dezvoltării literaturii, examinează probleme de bază ale creației, întreprinde o amplă trecere în revistă a activității frontului literar, fără a ignora nici unul din sectoarele lui, întocmește bilanțul succeselor și totodată semnalează deficiențele existente încă, fixînd printr-un efort unanim, în spiritul fidelității neabătute față de linia partidului, obiectivele principale, de perspectivă, ale literaturii.

Organ suprem al Uniunii Scriitorilor, Conferința pe țară reprezintă o formă de conducere colectivă, caracteristică metodelor de lucru obișnuite într-o țară socialistă. Ea constituie în expresie a democratismului, profilul, care caracterizează viața noastră obștească.

Întrîndu-se în condițiile afirmării multilaterale, permanente ale creației artistice, a înfloririi forțelor materiale și spirituale ale poporului condus de partidul său, apropiată conferința găsește sensibil îmbogățit peisajul literaturii noastre realist-socialiste. A crescut numărul aceluia care se străduiesc să dea o strălucire nouă literelor românești pe măsura uriașului lan revoluționar care însuflețește astăzi toate domeniile muncii constructive. Elan o promovează tineri poeți și prozatori, înzestrați, receptivi, la chemările actualității, s-a alăturat în răsăritul de la ultima conferință pînă la cea în prezua căreia ne aflăm — generații ajunse la maturitate, frontului scriitoricesc. Acesta este astăzi mai mult ca orînd, strîns unit, devotat cauzei poporului muncitor, solidar în jurul idealurilor comune, deschis înnoirilor și cimentînd în același timp legătura între generații, realizînd un fericit echilibru între continuitate și inovație. De la

marele Tudor Arghezi pînă la ultimul proaspăt debutant, scriitorii noștri, cu toată înfinita diversitate a înzestrării și stilului lor, se situează pe platforma unor aspirații comune, slujind, cu posibilitățile pe care le oferă talentul fiecăruia, cultura română socialistă.

Orientarea fermă a literaturii noastre, patriotismul ei socialist, mîndria îndreptățită pentru înfăptuirile fără precedent ale României de astăzi, spiritul adînc popular, reprezentă condiția oricărei creații durabile, sursa principală a unei indestructibile coeziuni, capabile să stimuleze energia creatoare a tuturor generațiilor.

Deschizînd scriitorilor orizonturi nebănuite de cunoaștere, clarificînd perspective inedite pentru înțelegerea aprofundată a fenomenelor actualității, a schimbărilor revoluționare pe care le trăim, indicațiile partidului au stat necontenit la baza creației literare. Un ecou puternic are în conștiința și sufletul scriitorilor, Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale adoptată de Plenara largită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964. Jaloarele fixate aici în problemele esențiale ale contemporaneității au devenit îndreptare fundamentale pentru fiecare scriitor din țara noastră. Documentele de partid, cuvîntările rostite de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor din ianuarie 1962, sau, mai recent, la conferința Organizației de partid a orașului București luminează drumul ascendent al literaturii noastre.

Conceptia estetică marxist-leninistă, însușită organic și aplicată creator — fiind seama de particularitățile și caracteristicile specifice ale literaturii române, de originalitatea realității pe care o reflectă literatura actuală — ca și înregul sistem de reprezentări propriu uniunismului socialist — precum și actul de creație, fertilizează gîndirea și sensibilitatea scriitorului, determinînd, în forme variate, sensul fundamental, spiritul care-i animă poziția în viață și structura operei.

În ultimii ani, orientarea literaturii noastre către temele contemporaneității, către focarul însuși al vieții socialiste, efortul de a reflecta prefaerile din conștiința oamenilor sub impulsul revoluției, al operei constructive, de a reprezenta în literatură cristalizarea unor noi raporturi umane, a universului specific omului de astăzi în toată frumusețea și complexitatea sa, constituie o realitate evidentă, larg generalizată în operele cele mai izbitive. Reflecția plină de forță și expresivitate, întreprinsă cu mijloace specifice, a înfăptuirilor poporului nostru, în proză și dramaturgie, evocarea sentimentelor omului de astăzi,

GAZETA LITERARĂ

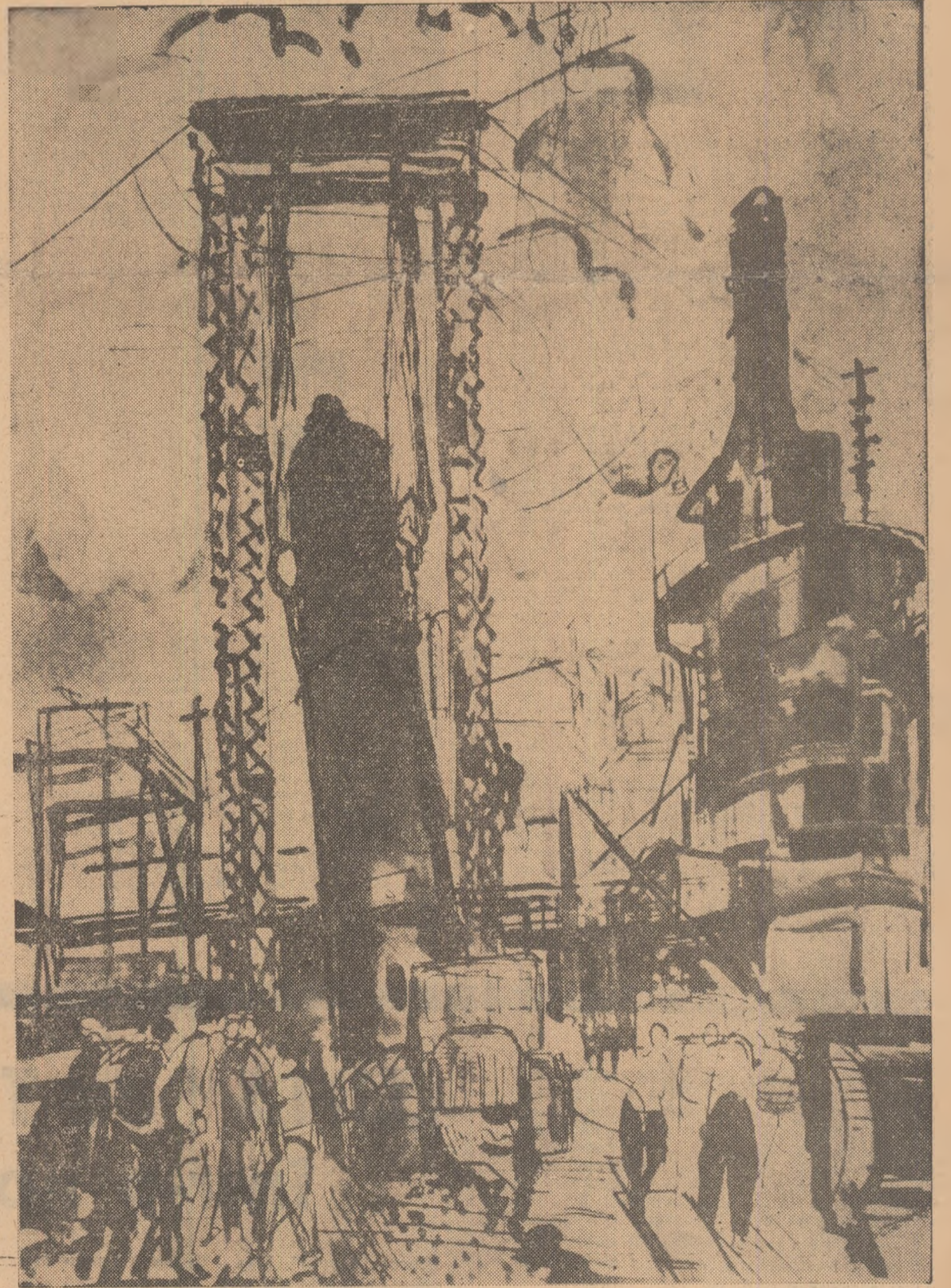
(Continuare în pagina 2)

POSTERITĂȚI

E-o prietenie caldă atunci cînd nu mai ești
Și cînd te pierzi, începi pierînd să crești.
Ferește-te la vreme,
Tărîna ce-ți rămîne să nu ți se blesteme.
De te-a ales destinul cu literă sau piatră,
Să lași din tine-n urmă măcar un jar de vatră.
M-ai dușmănit o viață, împrietenit cu mine,
Și-ți implinești chemarea precum ți se cuvine.
Intr-altfel îți rămîne o inimă, și-un nume
Trăind, în fapte bune,
Să fie amintite în gînd și rugăciune.
Fără o rivină sfîntă în milă și iubire
Nu-ți poți lăsa, ca viermii, nimic în amintire.
Că timpul retrăiește în fiecare ins
Cînd amăgit să-ți ardă, lumina ți s-a stins.

Tudor ARGHEZI

1965

MARIANA PETRAȘCU Montarea reactorului K 601 - Brazi

lui Traian G.

deputat

Drumurile se găbeau către el și, cunoscîndu-l, i se gudurau la picioare. Podurile-i ridicau arc-de-triumf, de ojele, ferestrele-albastre îi spuneau salutare. Parcurile ridicau pălăria de cer, vitrinele se făceau ochi și oglinzi credincioase, — oamenii ieșeau, în primăvară, din ger, și-aveau frunzi mai frumoase.

Și toți îl știau ca pe o adresă la care se află-un raion de partid prejmuit cu bujori. El trecea pe un drum cîtorit tot de el, mi se pare, spre cîmpile largi, spre obriașii lui de țărani muncitori.

Și totul în jur era muncă de-mpriemăvîrat, — copacii munceau pentru muguri și frunze bogate și păsări soseau și munceau pentru cuibul rotat, și soarele, tînră munea, pe cîmpii semănate. Era o mișcare rotundă cu-armonioasele-i treceri prin sufletul inobilat și prin blinde materii. Patria-ntr-oagă se pregătea de alegeri spre echinoxul frumos care laudă dă primăverii.

Hirtia atunci mi-am visat-o vibrînd peste tot în numele lui, menită să cînte, să cheme — hirtia părea certificatul de vot, pe marginea căreia inima-mi scrie poeme.

Alexandru ANDRÎTOIU

RĂSPUNDERI

Lucrurile care-ți par prea evidente și însușite pentru ca să mai simți nevoia să le re-verifici riscă să se transforme deseori în materie inertă. Purfăm aproape cu toții în noi o mică Acropole, în care zeii tutelari ai spiritului nostru se sclerosează și se mumifică, prefăcînd pe neștiute colina divină a vieții într-o solemnă dar vidă necropolă. Fumul ofrandelor rituale urcă atunci spre un cer gol sau mobilat cu idoli, ceea ce e același lucru. Vreau să spun că din cînd în cînd e bine să ne pipăim cu deget atent spiritul pentru a constata dacă nu cumva au apărut în fesătura lui delicată chisturi și băhături.

Responsabilitatea, demnitatea, datoria scriitorului sînt termeni care mi-au revenit prea des și prea ușor sub condei, pentru ca să nu încep să mă suspectez de oarecare lenie morală. Confortul pe baricadele spiritului ca și pe cele materiale, este o imposibilitate. Mă surprind murmurînd în bară, între o baclavă și un căscăt, formula rituală: „Allah e Dumnezeu și Mohamed e profetul său”. Și hai să tragem niște aghiașe! Păiu, drace!

Îmi amintesc ceasurile dramatice de odinioară cînd am hotărît să devin scriitor comunist. Jocul dialectic al libertății și răspunderii nu-mi apărea de loc limpede și tinerețea mea, generoasă și risipitoare ca toate tinerețele, se sfîșia într-un conflict pe care-l credeam irezolvabil. Era naiv, era stupid, mă consumam într-o falsă dilemă (acestea consumă), dar ardeam. Oh, ispită irezistibilă de a simți cotul alături, de a nu te însingura pe margine, de a deveni parte și părtaş, iar, la celălalt pol, chemarea de sirenă a mitului donchihoțesc al „libertății absolute” și al „suveranității” personalității tale!

Apoi, revelația exaltantă, dobîndită nu ușor dar stupefiantă în evidența și claritatea ei, că libertatea absolută e o pură virtualitate, abstractă ca o negație (poate chiar o negație) și că adevărata libertate nu se realizează efectiv, nu se pozitivizează decât prin înțelegerea necesității. Că răspunderea e obrazul pipăibil al libertății. Asimilarea acestui paradox viu, a acestui adevăr alcăluit din contradicții, nu se săvîrșește fără să dea spiritului o stare de euforie lucidă, activă, tot așa cum organismul fizic reacționează febricitînd la vaccinul cașe, șocîndu-l, îl salvează.

Retrospectiv privind lucrurile, îmi dau seama că sub o formă sau alta, mai explicit sau mai puțin explicit, conștient sau instinctiv, toată literatura mea a fost generată de această problematică

Horia LOVINESCU

(Continuare în pagina 7)

DATORIA SCRITORULUI

Sînt oameni, la noi, care s-au culcat seara în țara veche și s-au sculat dimineața în țara nouă. O prefecere, miraculoasă în ritmul și rezultatele ei, a întinerit vechi așezări omenești, ce păreau pornite la un declin fatal; a născut altele în pustietăți și pirloage, care de fapt colcăiau de bozății necunoscute sau dinadina păstrate în rezervă a înțesat peisajul tradițional idilic cu volume arhitectonice supra-puse, furnale și cupole; a înmîit prin căderi artificiale, puterea rîurilor, pe care a preschimbato-ca printr-o vrajă în lumină pentru satele din vîșgăuni muntoase ca și de pe întunecatele cîmpuri; a replantat spinări și crestele pleșive de mînti cu esențe lemnoase bine cunoscute și prielnice zimbriului de odinioară, mistretului și căprioarei; a chemat la rodul vieții livezi și podgorii, unde printre pere și struguri strălucese de la un timp, ca fructe perdurabile, medalile de aur de la expozițiile pomi-viticole internaționale; în sfîrșit, deși enumerarea rămîne încă fără sfîrșit, s-a întimplat minunea minunilor ca tehnologia românească, în numeroase sectoare ale industriei, nu numai să existe, dar să fie cerută și adoptată de țări străine, în care inginerii instructori sînt feciori de țărani de la Dunăre; iar intern, de asemenea ca rezultat incredibil, s-a reorganizat agricultura cooperativizată și mecanizată, fapt extraordinar în ordinea producției ca și, pentru muncitorul agricol, în ordinea morală. Cifrele statistice și chiar metaforele, care să înfățișeze întreg progresul material al țării noi față de țara veche, ne lipsesc. Dar există țara nouă și ea poate fi străbătută de la un hotar la altul; magnifica frumusețe îi răsară obicuar din concepția filozofic-materialistă a vieții de stat și din consecința ei cea mai de seamă pe rază statală, din lupta omului cu natura, luptă de îndestulare a nevoilor obștești.

Paralel cu creșterea acestei civilizații materiale, o operă de aceeași dimensiuni s-a întreprins în cultură. O dată cu smulgerea mijloacelor de producție din mîini exploatoare, acțiunea de stat a dus pe treapta de jos a culturii la stîmpirea definitivă a analfabetismului. De mult nu mai e om, în nici un cîntun al patriei noastre, care să nu poată citi ceea ce îl interesează, adică, după vorba chiar a analfabeților de altădată, să nu aibă patru ochi. Poporul în unanimitate are azi cauzele de „iscusită zăbăvă”, cum spunea cronicarul, cînd își umple mîntea cu felurite știri din ziare sau cu ceea ce îl îmbie din

Vladimir STREINU

(Continuare în pagina 7)

PROSPECTORII

Conferința pe țară a scriitorilor, din februarie 1965, află literatura română într-un stadiu de eflorescență, impresionant nu numai pentru cititorii și iubitorii de cultură de peste hotare, ci și pentru noi care am trăit „dinăuntru” procesul de dezvoltare al tineretii artei socialiste românești, în ultimii douăzeci de ani.

Imaginea, fără scelpiri de originalitate, dar purtînd patina nobilă legendară a Pomului Vieții, atrage după sine, de la constatarea eflorescenței, imaginea Pomului Artei. Și el, cu rădăcini telurice și cu creștetul pipăind înfinitul, e puternic și gingaș totodată, are nevoie de un complex nebănut de dens întretesut, ca să prospere. Mîntie gradinarului — dacă sînt de aur — îl fac să se avînte afară din sine, în sus, în lături, rîmurose, încercînd de sevă.

Priceperea gradinarului își spune cuvîntul alături de virtuțile pămîntului de calitate seminței, de neîncătușata alternanță a soarelui și norilor titanici. Mîntie gradinarului pot fi holărioare în destinul pomului.

Spectacolul eflorescenței la care asistăm, avansa de forțe proaspete în corpul literaturii noastre, vorbesc cu tărie despre știința și dibăcia celui ce a vegheat lîngă alcătuirea tare și gingașă a pomului.

Partidul Muncitoresc Român, asumîndu-și o grea și măreață sarcină istorică: de eliberare a tuturor forțelor ce zăceau, latente, nefolosite sau mutilate în tezaurul de posibilități al bine-avîntatei noastre țări, conduce pas cu pas, met. în. perseverent, cu sportă știință, procesul acesta de descătușare, de dezvoltare, pe toate planurile. Cel al frumosului, al mult gingașelor imponderabile, se integrează cu legile lui deosebite, în ansamblul masiv, coordonat, al construirii României socialiste.

Proces viu, organic, ce angajează toate puterile materiale și spirituale ale poporului, procesul de edificare socialistă presupune, pe lîngă darurile naturale ale fiecăruia, cunoașterea experienței universale, perseverență, dăruire de sine — și încă ceva în plus, care ar fi bucuria de a crea.

Să i se cereă artistului mai puțin? Cred că el își cere sieși cînd e un autentic trudit al măruntelor slove, imperioase, chinuitoare, pe care le așterne pe hirtie — toate acestea și ceva mai mult, ceva ce ține de chiar natura artei, de acele prospectări lungi, dificile, amețitoare uneori, la hotarul

Maria BANUȘ

(Continuare în pagina 7)

VALERIU RÂPEANU: NOȚIUNEA DE CONTEMPORANEITATE

FANUȘ NEAGU: LACUL LEBEDELOR

esențial și paranteze

PULS DE MARTIE

Acastă primăvară, care trece zimbând peste prejudecățile calendarului, este, la ceasul când scriu rândurile de mai jos, o prezentă nedezmintită de nici un fapt. Energia ei electrizează orașul, dilată subteran sevele germinative ale mugurilor născuții, încarcă aerul cartierelor de euforia unor ritualuri străvechi ale soarelui.

Dar poezia luminii inundă nu numai arborii, ci și desinele și întimplările, nu numai geografia fizică a orașului lui Bucur, ci și poezia în primul rând, herța spiritului a capitalei, reliefu ei uman, insufletirea înădă a noilor străzi, a magistrelor, a inelelor de circulație, care în virtutea unei gravitații specific citadine vîng în jurul lor freamă-tu și dinamica existentei noastre zilnice: prietenia, otelul, iubirile, masinile, cuvintele, cărțile și sentimentele, culorile și formele lumii noastre socialiste. Voci ale primăverii sînt toate: soarele în pietre, fabrica industrială a fabricilor, acourile halelor, sunetele care vin dinspre liniile ferate, gla-

CARNET ELECTORAL

sușl copiilor și al mamelor, ritmul autobuzelor, zvonurile care răzbat din ferestrele școlilor; și toți și toate au o temelie puternică.

Există o continuitate melodică, amplă în tot ce ne înconjoară, în steagurile de aburi care ies din coșurile locomotivelor, în acrișurile și supapele masinilor, în scripștea roților dintate, în geometria simfonică a schelelor. Există o primăvară a teliilor pe bulevard, a corurilor cerului, a inițialelor fire de țarbă, dar există și o primăvară a metalelor, a cărămizilor, a marmorei, a asfaltului și, — nu e vorba de nici un mister pitagoric — există o primăvară a cifrelor. Ele germinează și cresc, sărbătorește și sintetizează lumina, înfloresc și dau rod, se înmulțesc și eliberează necontenit oxigenul adinc al viitorului. Mărcind desfășurări crescînde, împlinindu-se, străbîndu înțiderile vremii și ale spațiului, ele reușesc să adune, să reunească, să concentreze și să integrească panoramitul nobil al dezvoltării noastre istorice. Citind Comunicatul Direcției Centrale de Statistică cu privire la îndeplinirea Planului de stat pe anul 1964, încercăm sentimentul acela care urmărește cardiograma victorioasă a unei inimii atletice, impulsurile viguroase ale prezentului românesc socialist, sinteză a eforturilor noastre comune, delimitant colectiv al voinței și hîrniciei unui popor pentru totdeauna liber.

În aceste zile, pe care apropierea primului echi-noștiu al anului le încălzește trespas, am intrat într-o scadală încălzită de străzi, cu nume evocatoare: Iliș Vădă, Crișul Alb, Podul Inalt, Hattegiului etc., în care avea loc o întîlnire între alegători și candidații Frontului Democratiei Populare pentru apropiatele alegeri de la 7 martie. Pasivitatea cetățenească cu care oamenii muncii de diferite profesii și vîrste dezbăteau probleme de interes obștesc, dragostea, simpatia pe care o nutreau față de cei care îi vor reprezenta în Marea Adunare și în Sfatulrele Populare, erau tot atitea dovezi incontestabile ale încrederei pe care o câștigat-o poporul nostru în aleșii săi, în acei oameni care prin munca și viața lor se identifiă deplin cu înșși sensurile vremii. Proiectele, viitorurile înfăptuiri, grăia față de bunul mers al vieții obștesci, analiza plină de răspundere a problemelor gospodărești, mîndria de a constata că tot ce s-a hotărît pînă acum a fost adus la îndeplinire, iată ce îi unește pe toți acești cetățeni, alegători și candidați, care în virtutea acelorasi sentimente exprimau înșși voința de a muncă a Capitalei noastre, ritmul dezvoltării ei impetuoașe. Nolele magistrale, blocurile de locuințe, schelele și masinile de turnat betonul, iată oglinda obiectivă a dragostei cu care oamenii își dăruie energia și activitatea lor zilnică întru durarea frumoasei metropole de mine a României socialiste. În privirile oamenilor, în gîndurile lor, stăruia aceeași convingere nestrămutată în ideea că asîzi în țara noastră între vorbe și fapte nu există nici o deosebire, că tot ceea ce este răsît capătă relief material, concrete, realitate. Simteam acest lucru ca pe un omagiu adus poeziei înșși și, mai presus de toate, acestei lumi noi în care cuvintele se încarcă de real, în care metaforele pulsează electric, în care simbolurile au mărșia turbinelor și incandescenta cuptoarelor din otelării.

Bogate amplitudini înregistrează cel mai proaspăt anotimp al anului pe care îl trăim, și pe care, cu o „fînerețe coaptă timpuriu și fără pregăt dusă la-mpinire“, cum spune un mare poet, țara noastră îl va aseza fără îndoială în rîndul celor mai rodnice rotații ale pămîntului în jurul soarelui, din istoria sa. Unui popor al cărui destin, înainte de Eliberare, se deschidea doar atît cit unghiul strîmt dintre coamele plugului, revoluția socialistă i-a cucerit un orizont de nemărginită întîndere, străbătut de intelpecușe și luciditate politică fermă, călăuzit de bărbătească grăii și consecvența profund marxist-leninistă a Partidului Muncitoresc Român.

Cezar BALTAG

Cele ce urmează nu-și propun să alcătuiască un bilanș sau o foile matricioasă, pedagogic-critică, să așeze operele și autorii în rubrici bine despărțite și să le prevadă cu note. Am citit în ultimii ani mai multe asemenea treceri în revistă care se substituiau fără ezitare posterității. Preferințele, antipatiile, strategia literară făceau ca numele și noțele acordate să se deosebească puțin de la bilanș la bilanș și acestea ar fi suficient ca să pună sub semnul întrebării astfel de treceri în revistă. Cu cit mai generală e problema pusă în dezbateri, cu atît intenția de a o repartiza cu nume și calificative mi se pare mai riscată. Înăpluirile și orientările pe care le discutăm se referă mai ales la problemele etapei actuale.

Sînt douăzeci de ani de cînd au început nole cercetări de istorie literară, cîci primele receditări și prefete de după război s-au lucrat la sfîrșitul lui 1945, la Editura de Stat. Dacă ar fi să alegem ceea ce e mai caracteristic pentru istoria literară de la începutul lui 1965, ar fi faptul că realizările actuale clarifică treptat problema pe care trecerile în revistă mai vechi le clasau printre cele nerezo-lvate sau insuficient rezolvate. Să recitim aprecierile generale de prin 1956 sau 1962, din anul primului congres sau din cel al conferinței a doua pe țară a scriitorilor. Se poate constata în mai multe aspecte principale, efortul tuturor forțelor care lucrează pe lărmul istoriei literare, efortul orientat, sistematic și cu rezultate progresive dintre cele mai solide. Caracterul general și sistematic al acestui mod de a studia și pune în valoare literatura trecutului apare sub unghiuri foarte diferite. O arată mai ales amplexarea, consistența critică, acourile internaționale ale comarilor lui Caragiale, Eminescu și Creangă, a lucrărilor scrise cu acest prilej.

Am folosit mai toți acum vreo zece ani o comparație cartografică și am vorbit de spațiile albe ale istoriei literare, de acele terree încălcinate care înconjurau nume și curente importante. Se poate spune că în ce privește individualitățile, spațiile necercetate încă sau puțin cercetate în dispartia. S-ar mai putea găsi câteva nume care nu au reapărut și pe acestea înșă planurile editoriale și șantierul critic le cuprind. Relipăririle lui forme felurite care ar merita o cercetare specială, cel puțin cu privire la cele realizate în reproducerea cit mai credincioasă a textelor și în prezentarea grafică. Înăpătrările critice se înșă pe diverse trepte de amplexare, de la prefală la monografie. Esențial este să se realizează principiul leninist, că se repune în circulație tot ce este pretios în literatura trecutului; că mult discutatele personalități contradictorii nu rîmin numai un enunț, nume ilustrînd un paragraf, ci sînt dezbătute cu pertinentă, cu nuanțe și — uneori — cu spirit critic. Discuția despre Măiorescu a comportat și exagerări, s-a făcut simțit un fel de mazedism răsturnat. După ce fusese negat unilateral, a fost elogiât cu minime rezerve. Punctul de vedere critic susținut de Paul Georgescu, mi se pare judicios și bine argumentat. Important este că dezbateri a avut loc, că reflectorul cercetărilor nu a ocolit o contribuție culturală a cărei amplexare și tot atît de incontestabilă ca și formată idealistă a esteticianului.

Pentru aceeași tendință, care nu e apanajul unui sau unor pionieri ai istoriei literare și aparține înșși procesului de dezvoltare, este asigurată de îndrumarea de partid, devine caracteristic un fapt corelat. Domeniul în care spațiile albe parea mai supărătoare — literatura dintre cele două războaie — a devenit, poate, cel mai frecvent cercelat. Lista de titluri și autori ar fi lungă. Pără pretenții de statistician, după o impresie lăsată de lectura catalogelor și planurilor edi-

toriilor, ori a sumarelor de revistă, cred că proporția e covîrșitoare, mai ales dacă o raportăm la numărul relativ mic de ani al perioadei. Raportul acesta între diferitele etape ale literaturii trecute denotă o înțelegere mai matură a dezvoltării, a adevărului elementar că în istoria literară timpul nu se măsoară cu ceasornicul și calendarul. Nu e o înțelegere să disociez faptul în primul rînd cultural de cel artistic maturizat, să consideri că între poezii care nu sînt nime proeminente — Ștefan Petică e mai interesant decît Tichindeal sau Prale. Literatura noastră, creatoare de valori demne de circulația mondială, nu începe cu 1920. Trebuie reamintite, în acest sens, sărbătoririle lui Eminescu, Caragiale, Creangă, a țaror operă și alii — într-un proces progresiv — locul cucerit în literatura lumii. Dar perioada 1920—1944, cea mai apropiată de noi, e și cea mai complexă, mai bogată: bogată numeric — romanele au apărut, în progresie geometrică — bogată și în contradicții, prelînzind deci analize adîncite, unghiuri multiple.

Alături și inseparabile de extinderea geografică a cercetărilor, esențiale sînt progresile în metodă și finetea sporită a procedeele critice particulare. A crescut mult capacitatea de a analiza individualitatea operei literare, de a căuta semnificația fără a te desprinde de concret, de sistemul de imagini poetice, de drumurile încrucișate ale personajelor în epică, Opera discutată nu mai e redusă la cleve generalități care ar fi putut aluneca de la scriere la scriere, egal de neutre, egal de vag potrivite, nici nu e tăiată în felii și cercetată separat, pe lame anatomic. Precizarea de a surprinde individualitatea operei sau autorului, capacitatea de a face prin procedee tot mai diverse sint evidente. Caracteristic este pentru stadiul actual — și aici maturitatea criticii se poate detecta într-un mod asemănător celui din activitățile literare cu muză recunoscută, proza sau poezia — că debutantul înzestrat din 1965 respectă și în procedee și în limbaj individualitatea artistică.

Pe planul istoriei literare, faptul se traduce în capacitatea de a delini un profil scriitoricesc și de a urmări cum timpul transformă liniile, profilul păstrîndu și unitatea. Mijloacele sînt diverse și această diversitate înșși e profund necesară. În „Gr. M. Alexandrescu“, G. Călinescu care în arta de a sesiza o individualitate artistică e dascălul generațiilor critice posterioare, păstrează împărțirea uzuală, aparent didactică „viza-opera“ Ov. S. Călinescu examinează laturile principale ale poeziei argeșiene, pornind de la cleve imagini-cheie și recompune trăsăturile în două capitole de sinteză. Metodei Călinescu explorează romanșismul eminescian în termenii uzuali ai literaturii comparate, după circulația motivelor și tipurilor. La generațiile succesive de critică, puterea de a întui individualitatea și lumea scriitorului trasează o linie de evoluție demnă de a fi semnalată ca un netăgăduit succes.

Ar mai fi de amintit alte achiziții esențiale ale cercetărilor: înmulțirea unghiurilor de discuție, șerierea problemelor pe aspecte parțiale care îngăduie aprofundarea, progresul documentării — concretizat între altele în mai multe colecții de documente literare. De asemenea, ceea ce s-a realizat în stiliul criticilor, cu toate riscurile — des pomenite — de alambicare sau pedanterie. Dar pentru ceea ce discutăm trebuie menționat și un risc existent alături de progrese. Vorbim de riscul unilateralizării nu după tactica străvezie a acelor cronici careiau cu o mină tot ce au dat cu cealaltă, sfîrșind prin a nega ceea ce au lăudat. Achizițiile sînt esențiale și nici o noștră largie spre simplificarea a vreunei critice la care aspirațiile sînt disproporționate cu puterile sale, nu poate reduce critica la „n-are nici o importanță cum spui, ci doar ce spui“

Maturizarea critică e ireversibilă. Dar maturizarea nu e o finalitate și nu ne șlefui instrumentele numai pentru a le admira strălucirea și ascuțitul.

Unilateralizarea e departe de a se generaliza, dar se înțelegese chiar la talente îmbrucător noi — ca vîrstă și mijloace. S-ar putea formula drept tendință către puneri în paranteză. Se presupune știut, înțeles de toată lumea că arta e ideologică, formă specifică a conștiinței sociale, că ne interesează semnificația comunicată prin sistemul de semne literare și în registrul specific de preocupări, ca și condiționarea istorică, raportul cu complexul de forțe care acționează într-un anumit moment istoric, în anumite raporturi de clasă.

În țara reducerii cîmplului de cercetare la considerații cu caracter tehnic incontestabil agile, și sentimentul că respectivul critic se vede în postura unui doctorand în matematică căruia i s-ar cere să repele tablă înmulțiri. La un seminar universitar, un student remarcă, în alți termeni, aceeași punere în paranteză. El critica la mai mulți colegi ai săi, lipsa de interes pentru probleme considerabile prea ușor știute, cunoscute, înțel de luat în discuție. Se poate vedea raportul cu fenomenul amintit, și aceeașta reactualizează ideea de răspundere culturală și cetățenească a criticii.

În istoria literară punerea în paranteză poate comporta nuanțe felurite; neglijarea problemelor esențiale sau expedierea lor, tratarea rapidă, discrepanța izbitoră, în ce privește seriozitatea și abordarea analizei, între prima categorie de preocupări și cele tehnice.

E aici și o reacție explicabilă față de formele rudimentare de critică se discută comedia în termenii dramei și poezia în acela ai romanului. Explicația nu poate fi justificare. Actul critic — în critica de actualitate sau istoria literară marxistă — e indivizibil. Există în aceste domenii și o problematică pregătitoare, cu caracter strict tehnic (evoluția mijloacelor lingvistice sau prozodice, a figurilor de stil ș.a.). Nimeni nu poate contesta cu seriozitate interesul cercetărilor de „poetică“, domeniu de alfel, neprecis delimitat, aliat între stilistică și teoria literară. Dar preocuparea exclusiv tehnică nu poate covîrși, mai ales cînd e vorba de o epocă, de o curent, de o individualitate. Punerea în paranteză a semnificațiilor și conexiunilor istorice nu e cu nimic preferabilă celeilalte puneri în paranteză — mai vechi — a specificului, operație care nu diferențiază literatura de articole de ziar sau de manuslul de istoric.

Cîteva aspecte: Critica literară discută acum poezia în termenii adecvați, tînde să acorde specificurile estetice și metodele cu specificul alt de dificil sesizabil al domeniului. În acest sens, cred că — minus unele formulări de detaliu — intervențiile în discuția despre realism care au constatat că, în poezie, realismul nu se poate discuta pornind de la înțelegerea strictă a artei ca mimesis, sînt justificabile. Nici Coșbuc, pe care istoricii literari sau autorii de manuale l-au clasat adesea printre realiștii critici nu face „poezie de observație“ și partea despre romanul satului este cea mai puțin pertinentă din studiul solid al lui Gherea asupra poetului. În latura sa viguroasă, colidianul satului capătă la Coșbuc proporții de mit. Disocieria e necesară, cît timp nu devine reapariția insistență a „inefabilului poetic“, termen passe-partout, care trece de la acel netăgăduit „nu știu ce“ în dansul sacru în fața misterelor. Poezia e comunicare, sistemul ei de semne artistice, de „imagini“, după termenul curent și nu foarte propriu, implică semnificații și e condiționat istoric.

E îmbrucătoare linfețea cu care a fost deșurubat mecanismul vervei co-

mice a lui Minulescu, dar am fi dorit ca ideologia artistică să fie sondată mai profund și-am fi înțeles atunci mai mult din procesul care a făcut ca, în versurile lui Minulescu, verva sonoră să ajungă uneori postură teatrală. S-ar fi clarificat mai bine și direcția aceasta a simbolismului nostru. E foarte bine că se subliniază neobșnuita forță poetică a lui Ion Barbu. Despre el s-au scris pagini de critică substanțiale în care latura artistică, ideologică, istorică au fost cuprinse unitar. Dar aceste analize temeinice sînt lăcate iar în paranteză de aprecieri ulterioare. Putem reduce estetica jocului secund și eforturile de încifrare a expresiei la dorința de a păstra imaculată activitatea poetică? E vorba aici și de o apreciere de loc simplă, dar cu altă mai necesară, cu cit formula ermetică îl tencează pe debutant ca un semn de distincție poetică. E vorba mai ales de a analiza geneza istorico-literară a unui limbaj poetic. Probleme asemănătoare le pune naturismul lui Pillat despre care, iarăși, după judicioase analize disociațive s-au scris și pagini doar de constatare. Reabilitarea unei peșagistică fermecătoare nu-i scutește pe istoricii literari nici de aprecierile ideologice-artistice, nici de descifrarea unui alt limbaj. Specificul poetic este o permanentă punere în gardă împotriva simplismului. Nu trebuie să devină separare de ideologic și istoric.

În toate aceste cazuri, sau în analiza unor opere critice e ciudat că eforturile de analiză în profunzime nu constituie puncte de pornire pentru activitatea următoare, că acestea ignorează senin, nu rareori, caracterizările științifice exacte și principale, multumindu-se să rămîna la superlativ.

Acceși puneri în paranteză a lucrurilor prea repede considerate știute poate explica atenția mai redusă acordată curentelor și tuluror celorlalte forme de mișcare literară și de organizare în comun a eforturilor scriitoricești — reviste, cenaculi. În direcția aceasta avem în ultimii ani o lucrare solidă și inteligentă, depășindu și cu mult resturile didactice: „Literatura română la începutul secolului XX“ de Dumitru Micu. E o direcție a cercetărilor care se cere urmărită mai divers și mai sistematic. Volumele colective, dezbaterile, ar fi binevenite. În 1960—61, discuțiile despre sămănătorism și poporanism, au înăpsrit excesiv tonul și au comportat lacune, — neglijînd, mai ales, specificul literar al celor două curente. Dar au școs la iveală și fapte cercetate minușios și au dezbătut sub unghiuri felurite două mișcări. Asemenea dezbateri despre curente s-au desfășurat în ultimii ani în măsură mai redusă deși n-au lipsit puneri în punct documentare și bune observații parțiale.

Dar dezbaterile despre curente sau reviste, adică despre fenomene la care legătura ideologică cu artistul e mai evidentă, școale la iveală și altceva. E ușor să reduci explicația istorică și socială la două șabloane și trei vulgarizări. Să aplici în istoria literară marxism-leninismul în spiritul lui profund, să desfășori în multiplacitatea faptelor și a forțelor secundare, liniile principale de forță, fără a schematiza, să surprinzi și configurația și mișcarea social-istorică, implică eforturi și ucenicie răbdătoare. Și așteptăm cu nerăbdare cizelarea în limba italiană a liricii argeșiene datorată deținătorului premiului Nobel pentru literatură, Salvatoro Quasimodo.

În ultimii ani numeroși scriitori din toate țările lumii au fost oaspeții țării noastre, cunoscîndu-i frumusețile și minunații oameni despre care ei au scris în patria lor. Sărbătorirea lueafărului poeziei românești, Mihai Eminescu, a constituit un eveniment internațional de înaltă tinută, la care au participat personalități de seamă din lumea întreagă și care au omagiat, prin simbolul ei cel mai strălucitor, întreaga noastră cultură.

După cum, numeroși scriitori români au participat la întîlniri scriitoricești peste hotare, purtînd acolo mesajul lor de prietenie și artă, participînd la dialogurile desfășurate sub semnul înțelegerii reciproce.

Așa a fost participarea românească (specim din întîlnirile din ultimul an și jumătate) de la Congresul Internațional al Traducătorilor de la Dubrovnik, de la întîlnirile în cadrul P.E.N. Clubului, de la Colocviul internațional de la Lahti, de la Masa rotundă a Comunității Europene a Scriitorilor, organizată la Leningrad pe tema romanului contemporan, rodnic dialog și fructuos schimb de idei, confruntare vie de diverse poziții estetice. Așa a fost întîlnirea de la Veneția, înalt omagiu al străinătății pentru opera nemuritoare a lui Mihai Eminescu. Oriunde în lume, scriitorii noștri aduc cu ei în dezbateri claritate fără echivoc și fermitate în orientare, punctul de vedere al Partidului nostru în problemele contemporaneității, implicit cele literare. Cu aceste nenumărate prilejuri se stabilește și se cimentază relații trănice, bazate pe cunoașterea reciprocă, pe principiul acceptat universal al rolului pe care trebuie să-l aibă scriitorul în zilele noastre, de a sluji poporul și consolidarea păcii în lumea întreagă.

Creările literare de seamă, acelea care înfruntă eroziunea timpului și depărtarea distanțelor, au crescut din realitățile timpului și locul unde au apărut, înălfîndu-se sus, pentru a putea fi văzute de departe. Mențea scriitorilor lumii este de a face cit mai larg cunoscute asemenea opere și realități, de a-și transmite reciproc mesaj. În felul acesta vom fi mai aproape unii de alții, meru mai aproape în cunoașterea dintre popoare, în înțelegerea și prețuirea reciprocă, prin intermediul valorilor de cultură și progres ale tuturor popoarelor lumii.

SCHIMB DE MESAJE

De ani de zile, repertoriul internațional al traducătorilor, editat de UNESCO, Index translationum, situează Republica Populă Română printre primele țări din lume în domeniul activității de traducere. Se traduce azi în România zece de mii de pagini anual, în țiră pentru redarea într-o deosebită grăii și umanism tinută artistică și filologică superioară a operei originale. Datorită politici regimului democrat-popular, profund interesat în ridicarea materială și spirituală a maselor, traducările din diferitele domenii ale științelor și artelor împlinesc dorința cititorului român de a cunoaște ce e mai de preț în cultura înaintată a omenirii. În același timp, difuzarea valorilor de seamă ale culturii române se face printr-o susținută și largă activitate de traduceri în limbi străine, tipăriturile de acest fel străbînd meridianele și ducînd mesajul nostru de prietenie și umanism în întreaga lume. Literatura de traduceri este considerată în patria noastră ca un important act de cunoaștere și prietenie față de toate popoarele lumii. Răsună din rafturile bibliotecilor vocea clară a majorității artiștilor a clasicii literaturii universale, traduși în românește integral sau aproape integral în sute de titluri, în zece de milioane de exemplare.

Tot mai multe „pete albe“ dispar de pe harta traducătorilor în limba română, tot mai mulți răsănesc azi la apel, sub semnul acelorasi idealuri de prietenie și de înalt umanism, scriitorii din toate colțurile lumii.

Conștiința că o cultură națională atinge treapta sa cea mai înaltă atunci cînd slujește omenirii întregi, a făcut ca și activitatea de traducere în limbi străine a celor mai valoroase creații literare românești să cunoască un deosebit avînt. Operele marilor scriitori români clasici și contemporani, prin coeditări sau tipăriri proprii de către editurile în altă țară, străbat continentele Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu în Argentina, în Italia și Japonia, Zaharia Stancu în Franța, în țările nordice ca și în India, Maria Banuș și Mihai Beniuc în U.R.S.S. și Italia, Eugen Ionescu în America de Sud și Spania. Geo Bogza în R.D.G. sînt exemple edificatoare. Strălucit ni se pare a fi exemplul traducătorilor Tudor Argehi în limba franceză în colecția Poesies d'aujourd'hui și a editorului Pierre Seghers. În talmăcirea lui Luc André Marcel, francezii au avut prilejul să se cîntărească de fiolul nou argeșian și să cunoască profund pe un mare liric al lumii contemporane. Francezii au regretat că l-au descoperit cu întîrziere în cerul stelelor poeziei pe cel de al doilea nemuritor lueafăr românesc, pe unul din cei mai de seamă artiști ai cuvîntului. Și așteptăm cu nerăbdare cizelarea în limba italiană a liricii argeșiene datorată deținătorului premiului Nobel pentru literatură, Salvatoro Quasimodo.

În ultimii ani numeroși scriitori din toate țările lumii au fost oaspeții țării noastre, cunoscîndu-i frumusețile și minunații oameni despre care ei au scris în patria lor.

Sărbătorirea lueafărului poeziei românești, Mihai Eminescu, a constituit un eveniment internațional de înaltă tinută, la care au participat personalități de seamă din lumea întreagă și care au omagiat, prin simbolul ei cel mai strălucitor, întreaga noastră cultură.

După cum, numeroși scriitori români au participat la întîlniri scriitoricești peste hotare, purtînd acolo mesajul lor de prietenie și artă, participînd la dialogurile desfășurate sub semnul înțelegerii reciproce.

Așa a fost participarea românească (specim din întîlnirile din ultimul an și jumătate) de la Congresul Internațional al Traducătorilor de la Dubrovnik, de la întîlnirile în cadrul P.E.N. Clubului, de la Colocviul internațional de la Lahti, de la Masa rotundă a Comunității Europene a Scriitorilor, organizată la Leningrad pe tema romanului contemporan, rodnic dialog și fructuos schimb de idei, confruntare vie de diverse poziții estetice. Așa a fost întîlnirea de la Veneția, înalt omagiu al străinătății pentru opera nemuritoare a lui Mihai Eminescu. Oriunde în lume, scriitorii noștri aduc cu ei în dezbateri claritate fără echivoc și fermitate în orientare, punctul de vedere al Partidului nostru în problemele contemporaneității, implicit cele literare. Cu aceste nenumărate prilejuri se stabilește și se cimentază relații trănice, bazate pe cunoașterea reciprocă, pe principiul acceptat universal al rolului pe care trebuie să-l aibă scriitorul în zilele noastre, de a sluji poporul și consolidarea păcii în lumea întreagă.

Creările literare de seamă, acelea care înfruntă eroziunea timpului și depărtarea distanțelor, au crescut din realitățile timpului și locul unde au apărut, înălfîndu-se sus, pentru a putea fi văzute de departe. Mențea scriitorilor lumii este de a face cit mai larg cunoscute asemenea opere și realități, de a-și transmite reciproc mesaj. În felul acesta vom fi mai aproape unii de alții, meru mai aproape în cunoașterea dintre popoare, în înțelegerea și prețuirea reciprocă, prin intermediul valorilor de cultură și progres ale tuturor popoarelor lumii.

— Piața Unirii din Iași

— Fotografia GH. VINTILĂ

Zori citadini

Incă mai doarme orașul visind fulgii gri, de zăpadă. Tremură pleoape de-ablon și licărind se deschid. Casele și spațiul obrazul lor alb cu miini înghețate...

In anii noi

Involverarea anilor trecuți, Pe stinca și bolovani am singerat In zgura de speranțe înșelate...

S-au lîmpezit străfundurile lor. Urcușul greu e aproape de sîrșit, In urmă nu mai este de privit...

In anii noi m-am împlinit deplin. Cuminecată cu avîntul lor. Cicatrizate rani și orice vrede...

[Din volumul „Lumina” ce va apare la E.P.L.]

Sint riul.

Sint copacul...

Stau cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Duc nostalgia primelor izvoare aici mai presus de toate eu sint riul curgînd în șes. Meandrele înșelate. Nu-i lîmpez-n oglinda apei mele...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

Stiu cu amiaza, între zori și seară, ca licărind dintre amon și piatră. Stau între muguri noi și ramii veștezi...

NOVELĂ DE NICOLAE ŢIC

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

pat, se tira pînă la captorul de piine, unde să plîngă în voce. — De ce mănînci ceușă? — Ca să mă bați. — Vrei tu să te bat? — Dacă vreau, dacă nu vreau, tot mă bați.

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

Ei știau să opereze și pe întuneric, unde să aprindă lanternele. — O să mă-ntrebe de lanternă, își aminti Petre. — Zici și tu că ti-a căzut din buzunar. — Linște, cucoană! mirii mustăciosul.

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

— Cu pișcoturi, spuse directorul. — Cu pișcoturi, domnule, cu pișcoturi. Cînd venîndu-le călelor, directorul scoase din buzunar o labacheră de argint...

JIVA POPOVICI

Mărturisiri

Nu mă întrebai, nu, Cum crezi versurile, De unde-și au ritmul cadente anonime...

Nu mă întrebai, nu, Despre versurile și acordurile mele. Ci ascultai! Vesnicul flux omensc...

Nu mă întrebai, nu, Cum s-a născut în ele; Cum fremătă plopii Și ploaia incolțese visele și semintele...

Nu mă întrebai, nu, Cum din bucurie Răsore soarele, Cum din munții în zare Risul și-a crescut izvoarele...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

Nu mă întrebai, nu, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile, Cum scrii versurile...

In cinci ore facuseră șapte kilometri. Până la postul din Corlati mai aveau doi. Caporalul avea ordin să se prezinte la post înainte de-a se acula oamenii din sat, cu să nu simtă nimeni nimic, dar fără Petre și celălalt jandarm, și fără doamna cum îi zice nu îndrăznea să se prezinte. În lumina zorilor era palid și crunt. Dintr-un corn al capelei i se ridică, subțire, o diră de abur. El scoase de sub mantaua de ploaie un sac de merinde, cîrpi și soies, iar din sac scoase trei bucați de pine neagră.

— Vă dau asta ca să nu-mi faceți figura.

— Mie, nu! zise bătrîna.

— Nică mie, zise Ioana.

— Pe mă-lă! Il îmbrînchi Dumitra.

— Ba pe voi, și pe tot neamul nostru! zise caporalul. Or, cine a credeți, mă? Că dacă e să apăs pe trîgaci, avem o rubrică specială, cu luștii de sub escortă și semnez acolo, c-ați fugiți.

După un popas de cinci minute, caporalul se opri să conțină drumul, dar în alt rîm deșit cel de pînă-aci, în rîm oșălesc. Bătrîna rezistă, ba de cîteva ori o lua înaintea caporalului, Ioana rezistă, Dumitra scoase un țipăt sfîșietor și căzu.

— Moare! se-ngerzi Ioana.

— Ba are copil în ea, spuse bătrîna.

— Are copil! exclamă caporalul. O, pasărea cui m-a făcut.

Aduseră apă, din sînt, în căsușul palmetor, și o stropiră pe față pe Dumitra. Ea se trezi greu, și cînd se trezi, nu știu să mai vorbească, și nici nu se mai uita cum se uita oamenii. Caporalul o înveli în mantaua lui. Din manta ieșeau aburi. Un jandarm își aminti că mai are el niște rachiu într-o ploscă. După ce o frecă răchiu pe niții și pe picioare Dumitra începu să plîngă în hohote.

— În ce lună o fi? întrebă Ioana.

— Cam a treia, lămură bătrîna.

— Asta-ți fiindcă umbliți pe la directori! observă caporalul. Că dacă ședeți la casele voastre, nimeni nu vă cîntea un fir de păr.

— E dreptul nostru să umbliăm, spuse Ioana.

— O să vă iasă dreptul așa pe nas, că noi avem rubrică specială pentru orice: pentru accident, pentru fugă de sub escortă și pentru alte alea. Stătuți are rubrică cîte vrei, voi n-aveți nici una. Oare nu fi-o fost de ajuns cu bărbat-lău? o înghionți pe Ioana.

— Pentru dreptul meu trebuie să mă lupt, că din el trăiesc.

— Atunci, să mă lupt și eu: echiparea!

Ioanei i se dădu voie să o sprîjne pe Dumitra de braț și astfel, ajunseră la postul de jandarmi, unde cotodă-ceau niște găini și găltau porcii. Curtea era plină de răni și de purcei. Un soldat desculț, în cămașa și izmene și cu capela pe cap dădea de mîncare porceicilor. „Trăiți don! caporal!” strigă el, după care își văzu de porci. Șeful de post, desculț, tot în cămașa și izmene și cu chipul pe cap, se preumbla cu nițele la spale prin sala jandarmăriei. Trei jandarmi echipați, cu armele la umăr, întepensă lângă ușă. Caporalul intră, însoțit de femei și de jandarmii săi. Duse mina la capela, vîrind să-și prezinte raportul. Dar șeful de post se repezi, îi luă pușca, îi smulse epoleții și-i injură de mamă.

— Să trăiți!

— La pînă! strigă șeful de post, apoi, cu altă voce, cu voce de gînd, se adresă celor trei femei: Doamnele mele, aveți un ceas de odihnă, care pe unde puteți, că noi sîntem cam săraci!

Pentru odihna de-un ceas, li se rezervase un colț al sălii unde nu erau mese, nici scaune, unde era numai poduța spălată cu molicină. „Stați jos!” le îndemnă șeful de post. Ele se așezară pe podea și îndată le fură somnuri.

Dar cei trei jandarmi care le păzeau, respectînd ordinul șefului de post, începură să-și facă puștile, pentru ca lemnele să vizeze că se trage în ele... Ioana avu un singur vis, care se tot întorpea și se reluă: se făcea că Petre s-a agățat de un stîlp... Și-l plouă, și-l plouă...

Erau amîndoi jechoși din tălpi pînă-n creștet. Jegul mai gros se-ntindea pe picioare, pînă la genunchi. Asta, din pricină că din primăvară și pînă în toamnă umblau desculți și prin curtea postului, și pe-afară prin sat. Pe-afară ieșeau rar, doar cînd se-nîmpla vreo pîrcuță. Atunci strigau, înghionteau și-i împușcau pe împričinați cu sare, în fund.

Șeful de post îi chemă la raport:

— Cîți s-au binociat? întrebă el.

— Șapte! — s'îtrîși.

— Aveau cîțite?

— Nu ce-am văzut.

— De mîndrețea nămită noastră, roștiră amîndoi soldații odă.

— Așa, așa! zîmbi șeful, satisfăcut.

El injura destul de rar, dar îi obliga pe jandarmi să se-njure ei, înjurătura preferată fiind: Pe mîndrețea mămii mele! După ce le mai puse celor doi jandarmi niște întrebări, șeful de post se gîndi că ar fi bine să-i asigure liniștea în sat. Pe trei cartioane mari, el scrisese cu smocul: „Am furat ștețe din prăvălia lui Stiggeorzan!” apoi strigă: Echiparea! Jandarmii erau echipați: cele trei femei primări, fiecare, cite un carton, pe care să-l poarte de gît, în caz contrar... În caz contrar, putea să li se-nîmpe orice.

Ultele erau puștii, noroiful se potea cu soare. De după garduri, după geamurile închise pînău la fețe speriate. În mijlocul salului, la o răspîntie cu fîntînă, erau șase femei, venite să la apă. Toate șase își făcuseră cruce și s-a-propăru în cet de arestat, cu gîștele în mînă. Ei cunoșteau pe jandarmi și se rugară de ei să le spună ce-au făcut nenorocitele.

Caporalul bătu cu palma în cartonișul bătrînei. Femeile se uitară la carton, nu pricepură nimic și se retraseră, ridîcînd din umeri.

— Nu știu să citească, spuse Ioana.

— Și ce te doare pe dîmnea? se răstii caporalul.

Nu mai doare nimic, zise ea. Vroiam doar să vă spun că degeaba ne-ați pus cartioanele astea. Cunoșc satul, am mai trecut pe-aci, nimeni, în afară de preot, nu știe carte.

Caporalul se opri și făcu stîngamprejur:

— Cu mine ați nimerit-o prost, avertiză el.

— Bine, bine, da' hai mai repede! îi pofti Ioana.

— Eu vă stîng ca pe-o luminare.

Dintr-un sac de merinde, caporalul scoase un arici mic. Mai avea doi arici în sac. Zise că doamna care nu se-astîmpără o să poarte un arici în sîn. După asta, puse ariciul la loc, lîngă cealalt doi, își împinse capela spre cealalt și începu să răzîțe. Era un caporal spin înalt și masiv. Era mai rău decît celălalt: era destul să te uiti la el ca să-ți dai seama că nu mai ai nici o scăpare. De la miezul nopții și pînă acum, de cînd porniseră spre Hanu, Ioana simți pentru prima oară teama de moarte. Moartea ei semăna cu acest caporal spin, cu trei arici în sacul de merinde. Prea se-nțorcea din mers să se uite la ea; și prea se uita ca de pe altă lume... Avea ochii arși. Parcă era ars tot, carbonizat, și uns cu alifie. Mirosea a țeva, mirosea a puicioasă. Poate că avea rîie și își dăduse cu alifie de puicioasă. Din cînd în cînd se scărpină pe la subțorii și pe piept. Ceilalți doi jandarmi miroseau a rachiu. Erau doi vîlajani pofcioși, care tot încercau să o piște pe Dumitra de sîn. Dumitra vorbea stîns, vorbea cu cîneva, numai de ea știut și văzut. Cînd ieșiră din sat, ea se lăsă în genunchi și începu să se roage. Broboane mari de sudoră i se scurgeau de pe frunte, de sub năframa cernită, pe obraji și pe gît. Caporalul o apură de păr și o silii să se închine de trei ori, cu fruntea pînă la pămînt. Pe fruntea ei se lăți o pată de noroi.

Bătrîna mergea cu ochii închiși. Era de mirare cum de se mai lînea: cum de nu-și pierduse saboții... De două ori caporalul îi strigă să deschidă ochii, a treia oară o plesni cu dosul palmei peste gură, dar ea nu căzu, nu se vîltă: „Ajungem noi în pădure!” amenința caporalul. Cei doi jandarmi își dădură coate. Asta însemna că o să fie totuși, după cum au pînăuți. Ioana bănuia cum e-or fi pînăuți ei. Dar își dădea seama că pentru ele trei nu există nici o scăpare.

— La ză, madam, tot mai vreți pensii?

— Tot mai vren.

— O să primiți!

Pînă la pădure mai avea vreun kilometru. Caporalul se descheie la veston. Cei doi vîlajani începură și ei să se descheie la pantaloni. Drumul era pustiu. Și chiar de-ar fi fost cineva pe drum, omi nevăzîi de pe-aci, om speriat — cine săi sără în lața baionetelor? Caporalul avea două baionete, una la armă, una în mînă. Cu baioneta din mînă o lovea mereu pe bătrîna peste solduri.

— Cîți ani aveți, madam?

— Șaizeci și doi, spuse Ioana.

— Am întrebato pe madam. De dîmnea o să te-ntreb cînd fi-o vești rîndul? Și nici nu-i nevoie să le mai întreb, că știu din acte. Acusă trei luni mi-au picat în mînă actele tale și-ale

Desen de MIHAI TOPA

lui bărbat-va tu. Că știam noi ce știam. Dracu v-a pus!

— Ba nu dracu. Altcineva.

— Cine, iubi-te-aș?

— Fomea!

— Și-acum vrei să zici că ești să-tu!

„Cîț de greu ar fi, de-aș scăpa, de-aș trăi...” Ultele de bărbat, ultele de copil și de casa ei, inelul cu-nelul uită de toate. Oricî le-ar fi chemat, gîndurile nu se mai adunau, nimic nu se-nchegea, era ca înainte de-a te culonda într-un somn greu. Dar dorința de-a scăpa nu-i pierise, din tot ce a-vusesse, doar atât îi mai rămăsese, dorința de a scăpa, ori, poate că dorința asta se năstăra abia acum, cînd o cău-tau privirile caporalului spin.

Era o fîntînă la marginea pădurii. Fîntînă adîncă, în pămînt ars. Caporalul sări să ajungă ciutura. Ciutura era roasă de carii. O apucă, o trase și o coborî în fîntînă. Oglînda apăsă se tulbură. Cei doi vîlajani își scoaseră vestonțele și se aplecară puțin peste călzi.

Băură pe rînd, înli caporalul, pe urmă cei doi. Băură mull, ca să le facă poftă celor trei femei. „Nu cereți,

madam!” întrebă caporalul. Bătrîna deschise ochii, dar nu zise nimic. Dumitra nu înțelese, ea nu mai înțelegea nimic. Ioana zise că nu cere.

— Atunci, să vă spălați, pînă unde trebuie, rise caporalul. Că așa-i bine și frumos. Hai, madam, ține palmele, să-ți torn.

Bătrîna se împotrivi.

Caporalul scoase din sacul de merinde un arici.

— Pentru doamna care n-o să vrea... Se spălăru toate trei.

Jandarmii, fiecare cu cite un arici în palmă, se uitau la ele și râdeau. Dar cînd să plesce spre locul plăverii, în afund de pădure, cînd jandarmii își aluntau de pe jos puștile și vestonțele, bătrîna se repezi peste răzlogi, cu capu-nainte. În cădere, ea se lovi de două ori de zidul fîntînii, dar nu strigă, nu se vîltă. Caporalul se holbă, de parcă ar fi fost numai ochii holbați. Ceilalți doi trîntiră puștile de pămînt:

— O! marna nea! gemu caporalul.

El își scoase bocancii, obielele și se agătă de ciutura. Vîlajanii îl ridicară peste răzlogi, și-neodînceu, tremurînd, scîrînd, îl coborîră cu ciutura în fîntînă. Ciutura mîncată de carii se rupse de la jumătate și caporalul abia mai

avu timp să o strige pe maică-sa, care cine știe pe unde se afla, cine să mai știe...

5

Un jandarm se-nloarse la postul din Corlati, unde s-anunță nenorocirea. Celălalt, scotînd că are de îndeplinit o misiune, iar acea misiune ar fi să le ducă pe cele două femei pînă la Hanu, se rugă de fentii s-o la la drum, cum vor ele, cînd mai repede, cînd mai înel, cum vor ele; doar el nu-i caporal, să facă ordine; de el să nu se sperie, că-i sector de oameni săraci, și n-are gloante, nici în cartușieră, nici pe țeva puștii, numai caporalii au gloante... Intorcîndu-se cu spatele la femei, isleț nevoie mare, el scoase din cartușieră cinci gloante, pe care le viri în buzunarul pantalonilor, apoi le zise femeilor să se uite în cartușieră; numai scame și fărîmituri de pine mai erau în ea.

— Voi știți să ne-omorîți și fără gloante, spuse Ioana. Două s-au dus, de două ați scăpat, iar femeia asta — și arăță spre Dumitra — se duce

și ea. Cu mine, nu știu ce-o să fie... — Doamnă, dacă vreți vă iau în cărcă.

— Ia-o pe dînsa.

Jandarmul se ghemui în fața Dumitrei, pofînd-o să urce. Dumitra își ținea palmele la ceală, se legăna, ușor, cînd la dreapta, cînd la stînga, și în-gina o rugăciune. Se ruga pentru copilul ei.

— Ce zice doamna? întrebă jandarmul.

— Zice că s-a stricat copilul în ea, de-atita mers și de-atita ploaie, îl lă. mure Ioana, și se roagă să vă trăz-nească Dumnezeu pe toți.

— Ba să nu se roage așa, se supă-ră jandarmul, că pentru una ca asta nîmerezîți în cazanul cu sinoală... Vorbind așa, sculbă, a scribă, la pi-cioarele Dumitrei. Zise că și el vrea nevastă, și el vrea copii, dar dacă nevastă lui o să lase copilul să se strice în ea, o strînge de gît... Apoi se-nloarse, niolu, spre Ioana: Aud?!

— Poate vine o căruță, spuse Ioana.

— Nu-i voie cu căruța, că mă-nfundă pe mine.

O împinse pe Dumitra să meargă înainte, tot înainte, pe drumul de pă-dure, numai mocirlă de la ploaia de peste noapte. Dumitra bălea din niții, ca din niște aripi obsesive. Voia să zboare. Dar aripile n-o țînură și ea se prăbuși. Acum nu se mai ruga, nu mai plîngea, și nici nu mai știa unde se află și ce se înîmplă cu ea. O răz-bise durerea, pentru todeauna o răz-bise, mîntea ei nu mai înțelegea nimic, inima ei împierisă.

Avea douăzeci și unu de ani.

De trăit, de-aci înainte, nu mai avea decît vreo cîteva ceasuri, ori, poate nici atât. Acum se sîrșea, în-gheța. Cum se sîrșise și bărbatu-său, într-un mijloc de drum de pădure. Cu două gloante în ei, amîndouă în piept, bărbatul Dumitrei izbutise să scape din curtea minei, din încercuire, și se lărise spre casă, lăsînd în urmă o diră de sînge. Dar acasă nu putea să-ămină: jandarmii îl căuiau pe toți, din casă în casă, îi căuiau să le mai tragă cite un gloante. Dumitra își luase bărbatul în spate, și pe drumuri ocote, prin grădini, ajunsese cu el în pădure...

Jandarmul se rugă de Ioana:

— O să-mi dai în scris că n-am lovit-o!

— Îți dau, spuse ea.

— Nu i-am zis nici: Fă-te înocol!

— Nu i-ai zis nimic. Doar atita, c-ai omorîți?

— Firosoasă mai ești! se supără jandarmul, scotînd din buzunar cele cinci cartușe. Am și pentru voi, am și pentru mine. Ori, credeți că o să vă aperse ai voștri, care-au mai rămas neclăruți? Apar ai voștri din pădure și se reped la mine! Uite că nu, că n-au de unde. Ei știu că ați plecat la București, după pensii, cu semnătura lui domnu director. Așa s-o anunțat.

— Așa?

— Păi, cum? se mîndri jandarmul. Ioana întinse mina spre Dumitra:

— Îmi dai voie să-i pun palma pe frunte?

— Lașă că i-o pun eu! Da' de ce să i-o pun?

— Ca să vezi dacă îi arde fruntea.

— Păi, sigur că-i arde! făcu jandarmul.

Dar nu-i puse palma pe frunte. Poate că se temea să nu fie vreun șiretlic la mijloc. Ori se temea să nu ia vreo boală de la Dumitra. De toate se temea, chiar și de umbra lui, întînsă peste noroaie.

— Voi ziceți că sînteți doamnă!

— Sîntem... ce sîntem!

— Dacă sînteți așa, de ce mă puneți pe mine într-o situație? se zăbtu jandarmul. Că eu n-am fost acolo...

— Ai fost...

— Am fost, da' n-am tras. Pe mine m-au dat de gardă la Cazino.

— Ai fost, și-ai tras, reveni Ioana.

— Da' am tras în sîn, către Dum-nezeu! strigă jandarmul. Pe mine să nu mă pîndească nimeni de după gar-duri, că n-am omorî.

Dumitra se țiri pînă la o margine a drumului; apoi sări peste niște mără-cinți și se-afundă într-un tuș. Ioana o strigă. Jandarmul îi făcu semn, s-o lase în pace: s-o fi dus pentru ea... Abia după o vreme se neliniști. Cînd era prea țirziu... Înconjură tușul de cîteva ori. Impunse tușul cu baioneta. Cînd dădu cu ochii de Ioana, îndrep-

te pușca apre ea. Ioana se retrase la marginea drumului.

— Să nu te miști de-aci! porunci jandarmul.

— Chiar de m-aș mișca, ce folos!

Ei își încercă arma și o luă la fugă prin pădure. Crengi uscate trozniră sub pașii lui. Cînd scotii că el s-a îndepăr-tat îndejuns, Ioana începu să-și che-me prietena. Înconjură tușul chemînd și plîngînd. Dar nu era cine să-i răs-pundă... Și dacă aș fugi? Nu avea pu-tere să fugă, și nici dreptul: acasă o așteaptă un copil, copilul ei. Dacă ar fugi, în gaură de șarpe de s-ar ascun-de, el tot i-ar da de urmă. Și an gloan-ței, au și rubrici, pentru orice... Se sprî-jini de niște tuțe, tuțe se aplecară, o legănară, și ea adormi. Dormi doar cîteva minute. Pînă cînd o ajunse un trăsnet. Pînă cînd se prăbuși cerul. Deschise ochii, zări un colț de cer și i se păru că cerul se prăbușește asupra ei. Închise repede ochii, și așteptă. Și după o lungă așteptare își zise că n-a murit ea, altcineva a murit, dar nu știa cine... Încă un trăsnet, și cerul se mai prăbuși odată. Apoi, se făcu liniște. Într-un țirziu, Ioana își aminti de jandarm. Își aminti că el îi arătase cinci cartușe. Nu era nevoie de cinci, numai de două.

Drumul de pădure era cum fusese, era mocirlos și pustiu. Ieși la drum și o luă încet-încet, în ritmul în care se obișnuise, spre Hanu, spre satul acela de la marginea lumii. Căci nu putea să fie în altă parte, decît la marginea lumii. Dar cit de departe ar fi, ea trebuie s-ajungă. Încet-încet, pe lăgase de roți și prin băltoace. Drumul urca, drumul cobora, iar ea avea senzația că plutește.

„De ce mîncini cenușă? — Ca să mă bați. — Vrei tu să te bați? — Dacă vreau, dacă nu vreau, tot mă bați”

— Nu te mai bat. Vino... — Vino la mama. — Întinse mîntile, să-și cuprîndă copilul.

Dar copilul, speriat, sări într-o parte. — Sărut mina, sînteți bolnavă? — Asta nu era vocea lui. Vocea lui semăna cu vocea lui taică-său, o știa, o deslușea dintre toate vocile pămîntu-lui. Trece pe lîngă copil fără să-i mai privească. Copilul ei era acasă, nîm-ca cenușă și se gîndea la ea. Încă și încă, încă puțin, mai e puțin pînă la marginea lumii. Recunoșcu o moară de apă, unde adusese, cîndva, griu la micinat. În fața morii, pe o bancă de lemn, ședea un bărbat slab, cu plete albe căzute peste urechi. Îi spuse bună ziua, fiindcă așa învățase, ea, că trebuie să spună bună ziua oamenilor mai în vîrstă, și își văzu de drum, încet-încet. Drumul se zvintase, noro-ful se întărise — îi întepa tălpile. Așa sint drumurile de la marginea lumii.

Ajunse la Hanu țirziu, spre asîr-țit, cînd șeful de post se preținea de cînd. Încredinșîndu-și palmele pe burtă, el se uită la Ioana ca la un om năpă-suit. O pofti să șadă pe treptele jand-armăriei, o întrebă ce are, de ce-a venit, iar cînd află — zise că el nu știe nimic. Poate că o fi glumit cineva cu ea, ori n-o fi înțeles ea la care post să se prezinte. El n-a chemat-o iar șefii nu l-au anunțat, n-are ce să-i spună, n-are de ce s-o bage la arest, e liberă, liberă ca pasărea cerului... — Ba știți, spuse Ioana. — De unde păcatele mele să știu? Ioana se ridică de pe trepte și se uită și ea la șeful de post. Îi știa — îl văzuse, atunci, în curtea minei. Atunci era în fierbere mare, ordona și trăgea în greviș, el trăsese în bărbat-ul Dumitrei, de la un pan, trăsese în piept...

Șeful de post îi făcu semn să plece.

— Ziceți să mă duc... — Să te duci. — Și s-ajung acasă. — Asta, cum o fi să fie! — O fi, o fi, spuse ea. Trebuie să fie.

Și încet-încet se îndreptă spre poartă.

Dar poarta era închisă și păzită. Ca toate porțile iadului.

NICOLAE ȚĂUTU
Popas la Brazi
Pasărea de foc s-a oprit pe Bărăgan din mînturi și zboruri milenare. Trunchiuri de lumină au scuturat agale crengi de neon peste aripile ostentive de departare.
Cloșca cu pui de pe cer s-a mutat pe pămînt într-o noapte. Oamenii i-au văzut agățate penele de aur în fructele toamnei brumate!

FLORENȚA ALBU
Clipa
Lasă penelul, Dăruiește-mi albastrul zilei acesteia — am să mă-nțorc în el, din cînd în cînd, cum nu mă cunoscușem,

cu mîmă bănuiam. Clipă oprită — altă de viu albastrul! și-am să privesc spre tine, din cadrul ei închis, cu ochii porțitelor neterminale

KANYADI SĂNDOR
Instantaneu matinal
In șiruri lungi, ca sclavii — negri, ieșeau din adîncuri cărbuni.
Era în zori și începu a se depune roua peste cărbune. Ușoara, călîduța rouă de vară, și golasii, sprintenii pui ai vîntului se tolăniră peste ostentitul și de vagonete. Și-atunci se înîmplă un lucru ciudat pe cîmpul plin de vagonete. Ceva, ca un fior simțit cîndva,

demult — demult, a tresărit în inima cărbunelui; cărbunele-a recunoscut această rouă și sprintenele, jucășele vînturi ce se vîntură peste pămînturi; și-ntr-un oftat ușor zvonii iar zvonul codrilor carbonizați odinioară în lumină diamantăni... Răsări soarele împrăștiindu-și lumina. Un mîncîtor desprinsă, pe îndelete, șirul de vagonete și-acum, cînd le-mpinge ușor, cărbunele îl privește uimit așa cum îl privește cel dezrobît pe dezrobitor.

In românește de H. GRAMESCU

MIHAI NEGULESCU
Portret
Gravez portretul celui ce-ntr-o zi va și că-n urmă n-a lăsat genune; ce înțeleștare lungă-mi dogori și inima, și fata de cărbune?

DIMITRIE RACHICI
La pupitrul de comandă
Nu! Nu-i ușor Să stai cu toți nervii-n stare de alarmă Atent la aparatele sensibile De la pupitrul de comandă! Trebuie să știi oricînd pe ce buton să apeși, Fiind numai rațiune și simțiri. Nu-i ușor, bunăoară, să-i dirijezi pe cosmonauți: Viața lor toată e-n mîntile tale. Pe panoul acelu cu butoane și becuri Chiar dacă ei sînt la ani-lumină distanță; Și-i de ajuns neatenția să-ți strînuie Cît o bătaie de aripă, pe mînti sau pe pleoape. Și neantul se transformă de-odată-n piramidă egipteană Care orice s-ar spune, la-nceputuri au fost Totuși morminte! Dar și mai greu e să dirijezi visele oamenilor Și tu să fii răspunzător de cele ce cad; Dar și mai greu să le dirijezi fericeara, Cu strădanții tale, spre suflet, Cum conduce digul un fluviu Neîmblînzit către mare!

Să stai la pupitrul de comandă Al epocii tale, Atent la becuri de semnal, la antene Urmind-ne tractoriara lor mii de inimi; Și tu cu manevre complicate să le știi strămuta De pe-o orbită pe alta, mai vastă, mereu...

NOȚIUNEA DE CONTEMPORANEA RĂNEITATE

O discuție asupra repertoriului constituie mai înainte de toate o dezbateră cu caracter ideologic și estetic. Și aceasta deoarece în modul cum se configurează pe o întreagă stagiune programul de activitate a celor peste patruzeci de instituții de acest gen, putem descifra măsura în care teatrul — factor colectiv de conștiință — năzuiește să-și îndeplinească funcțiile sale sociale și estetice. De aceea, voi căuta să definesc succint contribuția pe care teatrul ultimilor ani a adus-o la progresul literaturii române. Și aceasta deoarece o cultură se dezvoltă în mod organic, chiar dacă la un moment dat pot exista unele decalaje între diferitele ei compartimente. Nu sînt nici partizanul celor ce afirmă că teatrul s-ar situa înaintea prozei românești și nici a celor ce susțin că despre dramaturgie „mai bine să nu vorbim”. Cred că maturizarea literaturii noastre în ceea ce privește profunzimea dezbaterii de idei, a amploarei conflictului social și a mijloacelor de expresie este în momentul de față evidentă în toate sectoarele ei. Sensul și valoarea pieselor incluse în repertoriul unei stagiuni nu dau posibilitatea să vedem în ce măsură teatrul contribuie — și, datorită specificului său, această contribuție este una din cele mai directe și mai eficiente — la dezbateră a problemelor de maximă importanță ale contemporaneității, la formarea gustului artistic, la educarea spectatorului.

M-aș oprî în același timp asupra modului în care piesele românești răsfrîng cele mai acute și mai semnificative întrebări ale omului de astăzi, peisajul moral actual, tipurile în al căror zăbucim creator și frământări complexe aflăm tendințele caracteristice ale societății noastre. De aceea cred că integrînd teatrul în fluxul dezvoltării întregii noastre culturi pe direcțiile majore de evoluție ale dramaturgiei contemporane universale va trebui să ne întrebăm de ce piese românești reprezentăm și nu *cite*. Mai precis, dacă tendințele teatrului nostru actual atestă o orientare spre conflicte de maximă însemnătate umană sau nu. Pentru că valoarea dramaturgiei naționale este direct proporțională cu ponderea pe care o are în repertoriu asemenea piese.

Dacă urmărim preocupările dramaturgilor noștri în ultimii ani, vom observa că eforturile s-au îndreptat în direcția reflectării proceselor morale și problemelor sufletești proprii perioadei actuale, confruntărilor specifice conștiinței omului nou. Preocuparea este vizibilă, deși nu toate rezultatele au fost la nivelul intențiilor. Au apărut sau au fost reprezentate piese ca: „Ludovic al XIX-lea” de G. Călinescu, „Moartea unui artist” de Horia Lovinescu, „Ștafeta nevăzută” de Paul Everac, „Întîlnirea” de Lucia Demetrius, „Șeful sectorului suflăte” de Al. Mirodan, „Steaua polară” de Sergiu Fărcașan, „Portretul” și „Comoara lui Justinian” de Al. Voitin, „Să nu-ți faci prăvălie cu scara” de E. Barbu, „Îndrăzneala” de Gheorghe Vlad, „Oricît ar părea de ciudat” de Dorel Dorian, „Fii cumințe, Cristofor!” de A. Baranga, „Esle vinovată Corina?” de L. Fulga. Fiecare din aceste piese mi se pare caracteristică pentru o tendință de sens pozitiv, existentă în dramaturgia noastră. Nu putem intra aici în amănunte și nici nu este în obiectul rîndurilor de față să realizăm o analiză detaliată, ci numai să desprindăm cîteva coordonate și să precizăm care sînt acele elemente de progres, acele fapte de înnoire evidente în dramaturgia ultimilor ani.

În primul rînd, abordarea și deplasarea din ce în ce mai vizibilă a centrului de greutate spre o problematică etică, spre piese ce tratează întrebări esențiale pentru conștiința omului nou. Cred că prin piese ca „Moartea unui artist”, „Ștafeta nevăzută”, „Șeful sectorului suflăte”, „Steaua polară”, „Portretul”, nivelul dezbaterii de idei din teatrul românesc s-a ridicat în mod simțitor și în același timp pe scenele noastre notiunea de contemporaneitate socialistă capătă accepțiunea ei adevărată. Se vorbește insistent despre eroi ca Manole Crudu, Gore, Pavel Proca, ce își au un loc bine definit în tipologia ultimilor ani. Am mai spus și cu alt prilej că nu sînt partizanul celor ce susțin că succesul unora din piesele ultimilor ani s-ar datoră abordării unor teme și întrebări general umane. Desigur, în fiecare piesă vom recunoaște anume motive cu caracter general uman, dar cred că ar fi derutant să vedem că unica bază pe care se poate sustine o adevărată piesă de teatru este allarea unui asemenea conflict care să fie tratat în cadrul nostru social. Dacă ne gândim bine, multe din conflictele pieselor enumerate mai sus se nasc din probleme specifice, izvorăsc din acele întrebări inedite neîntîlnite pînă acum, pe care nivelul de dezvoltare al conștiinței omului de astăzi le ridică. Se face, cred, o confuzie simplistă între situația dramatică și ideea filozofică deoarece nu se pornește de la sensul piesei, ci de la anume date exterioare. Dacă am recurge la un asemenea procedeu, teatrul universal nu ar fi decît o perpetuă repetiție a cîtorva teme și subiecte. Tendința de a felișa conflictul general uman mi se pare la fel de periculoasă ca și tendința vulgarizatoare care a existat pînă nu demult de a-l condamna a priori.

Ca să ne oprim numai asupra cîtorva din piesele amintite mai sus: nici dramaticul proces de conștiință al sculptorului din piesa lui Horia Lovinescu, nici întrebările conducătorului de întreprindere din „Ștafeta nevăzută” a lui Paul Everac, nici natura confruntării dintre foștii colegi de facultate din piesa Luciei Demetrius nu reprezintă probleme eterne situate pe un tărîm concret, nou, de viață. Dimpotrivă, ele s-au născut într-un climat moral nou și datorită lui au fost generate de anumite împrejurări sociale și sufletești. Dacă am stabili anume paralele am vedea că nu numai rezolvarea și dezlegarea conflictului este alta, dar nici izvorul, punctul de plecare nu este același. Interesul sîrînit de prima piesă a lui Gheorghe Vlad, „Îndrăzneala”, cred că își află sursa tocmai în surprinderea unor trăsături morale neîntîlnite pînă acum în conștiința țărănului. Dar o studiere mai atentă a peisajului dramaturgic actual ne-ar demonstra faptul că se manifestă și două tendințe contrare celei arătate mai sus: fie restrîngerea ariei de investigare a la problematică minoră, nesemnificativă, lipsită de fiorul marilor pasiuni și întrebări, fie o neconcordanță între fenomenele complexe ale vieții și stadiul încă schematic, tern al conflictelor unora din piesele noastre. Perspectiva dramaturgicului, în loc să devină din ce în ce mai cuprinzătoare, iar unghiul său de vedere să înglobeze tot ceea ce este nou și semnificativ în viață, se menține la teme lipsite de adînc răsănit. Și în acest sens cred că n-ar fi deloc lipsită de însemnătate o discuție privitoare la frecvența aducere în prim plan a personajului mărunț, a omului oarecare.

Se va spune că tipul acesta al omului comun a apărut în dramaturgie ca o reacție împotriva unor personaje statuare, confecționate după rețeta eroului ideal. Dar evitarea șablonului a avut ca urmare apariția unui alt șablon, acela al omului care trăiește la o scăzută temperatură a pasiunii și a ideilor. S-a născut chiar în limbajul nostru o noțiune ciudată — „comedia fără pretenții”. Ar fi absurd să negăm virtuțile acestei specii, dar mi se pare, în același timp, că nu-i cazul să-i canonizăm însușirile.

Confuzia care există în acest domeniu o putem dezlega numai printr-o scurtă incursiune istorică: omul oarecare caracterizat printr-o aleasă comportare umană, printr-o ținută etică deosebită a apărut în teatrul românesc dintre cele două războaie ca un ideal al multora din dramaturgii vremii. Și Victor Ion Popa și Mihail Sebastian și G. M. Zamfirescu și Tudor Mușatescu afirmau prin eroi ca Spirache, Ion Anapoda, Marin Miroiu, Take sau Ianke valori morale autentice, însușiri sufletești cum erau puritatea, cinstea, integritatea spirituală. Acesta era în genere orizontul dramaturgiei noastre de atunci, acesta era prototipul uman superior. Dar o transplantare ad hoc a acestui tip nu poate duce decît la hibridi literari. Și aceasta pentru că chiar dacă anume trăsături sufletești ale omului ce n-are un temperament deosebit, vulcanic, energic se păstrează, ele s-au îmbogățit de-a lungul anilor atât de mult, încît tipul ca atare nu mai poate fi adus aidoma pe scenă. Și aceasta pentru că epoca noastră a solicitat din punct de vedere etic, afectiv sau intelectual mult mai puternic omul obișnuit. Preocupările lui cotidiene depășesc în intensitate și în diversitate pe cele ale personajului similar din literatura dintre cele două războaie mond. Mi se pare demn de remarcă un fapt: deși s-au scris în ultima vreme mai multe comedii dedicate vieții cotidiene, omului obișnuit, totuși nu au fost creați eroi memorabili în această stare civilă ca Spirache, Marin Miroiu, Ion Anapoda sau ca Spiridon Biserica. De ce? Pentru că autorii nu văd, cred, în existența de fiecare zi a acestui tip de erou acele date sufletești care să-l individualizeze în împrejurările sociale și intelectuale ale vieții de astăzi, care să-i pună în valoare însușirile sufletești cu totul deosebite de cele cunoscute pînă acum. Fără a fi spectaculos, conflictul acestor piese nu este incompatibil cu adîncimea și pregnanța. Cu o condiție însă: să nu confundăm viața cotidiană, fanteziile existențiale noastre cu banalitatea artistică.

Dar, privind acum în perspectiva ultimilor ani, cred că putem aprecia și anume progrese care s-au realizat — prin piesele amintite — în ceea ce privește nivelul intelectual al personajelor. Eroii din piesele lui Lovinescu, Everac, Lucia Demetrius, Mirodan, Fărcașan, Voitin, Dorian sînt oameni al căror univers de idei este acela al zilelor noastre, oameni care trăiesc viața dintr-o perspectivă intelectuală. Pentru că ceea ce mi se pare caracteristic omului de astăzi, la noi, este tendința de a-și construi viața, existența de fiecare zi pe coordonatele rațiunii, ale datelor culturii și științei, de a înțelege lumea dintr-o perspectivă care exclude supremația instinctelor sau a unui destin implacabil. Am putea observa însă și un alt fapt: în cele mai multe piese, nivelul de gîndire al eroului este inexplicabil de sărac. Piesele lui Nicuță Tănase, de pildă, care intrunesc atîtea calități, mi se par semnificative pentru această tendință, pentru caracterul limitat al reacțiilor personajelor care nu încearcă să escaladeze culmi mai înalte ale gîndirii. Dar el nu este singurul. Lucrări interesante concepute, care caută să surprindă probleme morale noi, cum ar fi „Zizi și formula ei de viață” de Sidonia Drăgușanu, nu au pînă la urmă eficiența dorită, deoarece din viața personajelor lipsește această dominantă a vieții noastre. De aici și impresia de banalitate pe care o dau unele piese.

Ajunși aici, aș vrea să mă opresc și asupra unui alt aspect. Dacă dramaturgia noastră din ultimii ani a înregistrat progrese evidente în cele două direcții amintite: reliefația unor conflicte noi și a perspectivei intelectuale caracteristice omului de azi, cred că putem semnala și unele evidente progrese și în ceea ce privește arta scriitorului propriu-zis. „Moartea unui artist” sau „Fii cumințe, Cristofor!” sînt succese indiscutabile în acest sens, și dovedesc un caracter exemplar pentru ceea ce înseamnă arta dramaturgului. Pentru că teatrul este o artă cu legi și cu procedee specifice, o artă cu legi care chiar dacă nu sînt și imuabile, nu-și pierd niciodată actualitatea. Dar s-a crezut o vreme că a te preocupa de construcția piesei de teatru, de procedeele ei specifice înseamnă a ieși din sfera discuției de conținut, a dezbaterii de idei, a căderii în formalism. Ideile, fie ele oricît de înalte și generoase, nu pot trece rampa decît dacă sînt convertite dramatic. S-a crezut că teatrul reprezintă numai fraze dialogate, că schimbul de replici este suficient pentru a realiza o piesă de teatru. Erori evidente și chiar dacă am privi numai dramaturgia românească din ultimii ani ne-am da seama cîte teme valoroase n-au trecut neobservate. Piesa lui Dorel Dorian „Oricît ar părea de ciudat” cred că tratează o temă de profundă actualitate, emanată de climatul specific al vremii noastre, aceea a încrederii în om. Pe parcursul ei însă spectatorul are momente de nedumerire, uneori chiar de oboseală, ca urmare a unei extreme dilatații verbale, a unei tendințe aforistice care duce la prejuzicări, a unui ritm extrem de lent și de meted. Autorul a expus replici, dar nu le-a cristalizat teatral. Singurele elemente de teatru sînt aparițiile subite în cadrul ușii ale unor personaje la momentul oportun. Sînt unul din acei care au apreciat încă de la debut piesele lui Dorel Dorian, dar urmărindu-i de-a lungul anilor activitatea cred că evoluția sa se resimte tocmai din pricina lipsei de meșteșug. Întrebarea care se pune în momentul de față nu este numai ce dar și cum scriem. Și aici mi-aș permite să dau un exemplu: se spune că publicul umple sălile atunci cînd se joacă o comedie, pentru că dramele românești sînt în genere greoaie, discursive, lipsite de fior emoțional. Dar cum se explică succesul care se dovedește a fi unul de durată al piesei lui Lovinescu „Moartea unui artist” și cum se explică viața scurtă a „Camerei fierbinții”, piesa lui Al. I. Ștefănescu — ale cărei intenții erau și ele deosebite de generoase? Cred că una din principalele explicații este și faptul că dezbateră de idei a piesei lui Al. I. Ștefănescu nu se convertea pînă la urmă artistic și rămînea doar o înșiruire de replici, fără fior dramatic și emoțional.

Disprețul mărturisit sau nu pentru mîiestria dramaturgului nu poate avea decît urmări negative asupra evoluției teatrului nostru. Părerea mea este că cea de a doua piesă a lui Gheorghe Vlad nu s-a ridicat la nivelul „Îndrăzneții” din pricina unor evidente carențe în construcție. Exemplele s-ar putea înmulți. Ceea ce încă mai atenuază mesajul unor piese este didacticismul în perspectiva evoluției literaturii noastre dramatice cred că ne aflăm acum în etapa unei ofensive împotriva acestui caracter didactic și demonstrativ care duce la uscăciune și la lipsa de fior emoțional.

Sînt numai cîteva gînduri pe marginea pieselor din ultimii ani, care au marcat puncte de reper ferme către o dramaturgie actuală, de un înalt nivel filozofic și artistic și au scos în evidență în același timp direcțiile spre care va trebui să se îndrepte atenția noastră principală.

Valeriu RAPEANU

DESPRE
SCENARIUL
CINEMATOGRAFIC

Vrem să ridem

...și am dori ca și comedia cinematografică să ne ofere această posibilitate.

Cinematograful a cunoscut o perioadă de glorie a comediei. Homerica veselie a lui Chaplin cu subtilul ei adevăr despre viața lăuntrică a omului, ironia plină de aluzii și subînțeleșiuri a lui René Clair, naivitatea ingenuoasă a lui Harold Lloyd, chipul visător al filozofului Buster Keaton, timiditatea temătoare a lui Stan, siguranța arrogantă a lui Bran, dezinvoltura și buna dispoziție a lui Alexandru, au făcut și fac încă parte din universul nostru spiritual.

De ce astăzi nu mai avem comedii cinematografice de valoarea aceasta? S-a schimbat vrea structura omului? E cineva care nu vrea să rîdă? Îi rețușăgnă cuiva buna dispoziție însoțită de toate atribuțiile ei și plimbată în acordurile melodioase ale muzicii sau în ritmurile pline de vivacitate ale dansului? Desigur, nu!

„Cred în puterea rîsului și a lacrimilor” — mărturisise în 52 Charlie Chaplin unui ziarist al revistei franceze „Ecran”. „Filmele bune — continua el — constituie un limbaj internațional, ele răspund nevoii de umor, de înțelegere pe care o simt toți oamenii”.

Vizionarea unei comedii bune oferă, și celui mai morocănos om, satisfacții. Este aici dorința fiecăruia dintre noi de a rîde, de a se bucura prin artă. Și de ce filmul, inspirindu-se din viață, n-ar promova acele resurse ale ritului care să ne îmbogățească sufletește? Marile comedii au răspuns acestei nevoi. De aceea și plac! Poporul nostru

e optimist, iubește viața, Zi de zi se simte aceasta în admirabilul efort constructiv. Pentru că vorbim de comedie să ne amintim de Caragiale. Cîteva din operele literare ale marelui nostru scriitor au constituit obiectul unor filme ecranizate: „Dale carnavalului”, „Telegrame”, „Două lozuri”, „O noapte furtunoasă”, „Politică cu delicatețe” și mai recent „Mofturi 1900”. Unele izbutite, au evidențiat etocvent ideile, spiritul satiric, esența socială a operelor caragialești. Fără a ignora ecranizarea avînd la bază oameni și fapte din trecut, de care „trebuie să ne despărțim rîzînd”, publicul nostru cere ca obiectul comic prezent în viața noastră contemporană să primească și el valoarea cinematografică.

Din păcate, ce puțin se poate spune despre comedia noastră cinematografică inspirată din actualitate! Sigur! Se cere artiștilor un deosebit efort de a descoperi și de a selecta materialul imens oferit de viața de fiecare zi și de a-l prelucra artistic. Concluzia dintre aparență și realitate se află, deopotrivă, în elementul vechi din viață, în unele trăsături ale vechiului în purtarea anumitor oameni. Iar persistența unor forme de conștiință înapoiate presupune în desul de multe cazuri atitudini social-morale reprobabile. De fapt tot ceea ce ține de împotrivierea fetei de climatul nou care trădează elementele unei morale îndoielnice de ce n-ar fi obiectul unor comedii satirice? Pentru a crea o comedie trebuie să fie multe, foarte multe calități. Cui? Creatorului! Mai

întîi să știe să privească în jur, tot timpul, în fiecare clipă, cu pătrundere. Să știe să vadă ceea ce se petrece alături sau mai departe de el. Pe scurt, să cunoască viața!

Comical apare nu numai acolo unde este vorba de înapoierii Uneori se culbărește și acolo unde se manifestă în cel mai înalt grad nou. Un erou înaintat poate avea slăbiciuni care, chiar dacă intră în conflict cu esența profilului său spiritual, nu-l denaturează — de ce deci nu le am semnala cu umor? Oamenii sînt compleși. Chiar dacă la prima privire nu observăm lipsuri în structura lor spirituală, fiți mai atenți!

A apărut pe ecran filmul „Un surris în plină vară”. Un scenariu cu multe calități privind conținutul de idei, cu o replică vie, ascuțită. Idiliizînd faptele și prezentînd eroii purtători ai ideilor — înaintate, în roz, rezizorului Geo Saizescu i-a vădovit pe sărmanii eroi de autenticitate. Rezultatul? A diminuat în ultimă instanță cu anumite laturi izbutite: un caracter, Făniță, cîteva scene și replici bune. Păcat! Putea fi un exemplu excelent de comedie cinematografică originală. Reușită. De ce regia a primit premiul la Mamaia? Poate pentru ceea ce ar fi putut da, decît a realizat efectiv?

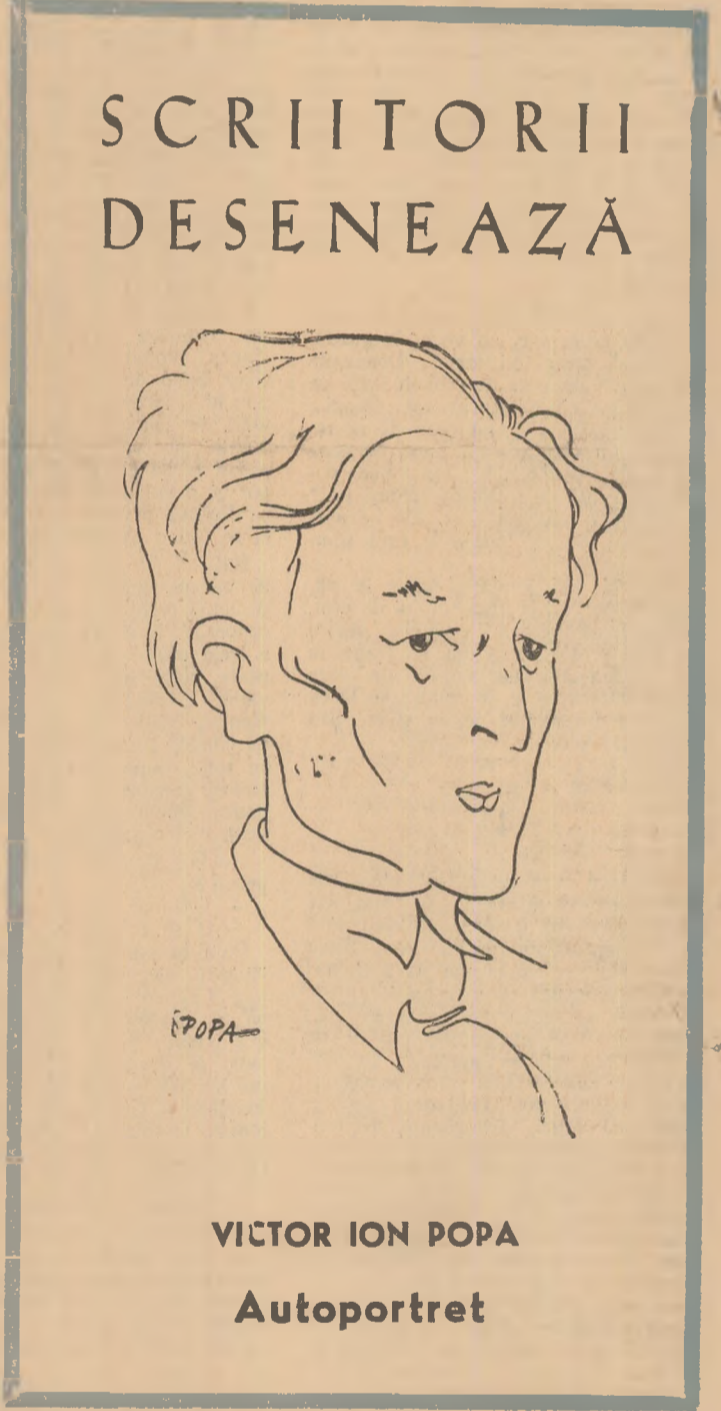
Există în afara comediei satirice așa-zisul film de estradă. Sigur că în asemenea cazuri pretențiile spectatorilor ar fi și mai mare. Vrem să ridem! Și am dori ca și comedia cinematografică să ne ofere această posibilitate.

Silvia NICOLAU

ION TUCULESCU
Gala Galaction

(Din expoziția deschisă în sala „Dalles”)

VICTOR ION POPA
Autoportret

LACUL LEBEDELOR

La Moscova, sub lumina înghețată a Nordului, s-au desfășurat campionatele europene de patinaj artistic. Televiziunea ne-a oferit, cîteva seri la rînd, fragmente din recitalul marilor balerini pe gheață, din bătrînul continent. Adunați în patria lui Niijinsky și a Ulanovei ca să-și dispute supremația. Numele câștigătorilor sînt de-acum cunoscute — iară românească, gri și uscată anul acesta, n-a avut la Moscova nici un reprezentant — și vor rămîne multă vreme înscrise în caseta pentru bucurii a inimii noastre. Pe lacul de la Lujniki, albastru și incremenit de ger, am văzut luincînd, plutînd, planînd și mulindu-se în acordurile muzicii lui Ceaiikovski sau Massenet lebedele Europene — frumoasele fete din Alpii Austriei și Elveției, zveltele și suleple fiice ale nopților albe, leningrădene, spiridușii Eva și Pavel Roman din Praga de aur, și totuși parcă era un vis dintr-o noapte feerică de Crăciun cînd afară ninge și prin bară vorbesc vechele, iar în focul din sobă se încăleagă, grele de nostalgie, pădurile Bucgeilor sau ale Turingiei și pe sticla geamului se scrie o poveste finlandeză sau își frînge barba răsopitul Gosta Berling.

Mă gîndesc că austriecii vor da numele Reginei Heitzer celei mai frumoase pasări care-și scaldă aripile în lumina cea de taină care învaliue Innsbruck-ul iarna, tot așa cum brazilienii au dat numele faimosului fotbalist Garrincha unui oraș. (Garrincha, pentru cine nu știe, e o pasăre cu arie de răsîndire în tinutul de naștere al lui Don Manuel).

Ludmila Belousova și Oleg Protopopov (U.R.S.S.) alcătuiesc un cuplu formidabil, cărora sportul le datorază de acum înainte stergerea granițelor celorlalte despartea de imperiul artei. Cum aș putea descrie vreedată uluitoarea lor putere de vrăjitorii care știu să împletească aerul cu muzica, cu gheața, cu cerul și cu bălțile inimii noastre? Infioriați, i-am văzut cum încălcău toate legile echilibrului și nașteau altele. Era în mi, cările lor voluptate și sete de zbor și împlinirea, peste închipuire, a zborului.

Belousova, Regine, Protopopov, Gerda și Rudy Johner, vă mulțumim pentru serile de iarnă cînd ne-ați luat de mină și, tiptil, ca să nu fărîmăm visul, ne-ați dus sub bolii de basm.

Acum rămîne (numai între noi) să ne mărturisim amărăciunea că băieții și fetele noastre au absentat de la Moscova. Doar am depășit, slavă Domnului, faza oaselor — patinele din ciolaa de cal. Cel puțin așa cred eu.

Fănuș NEAGU

P. S. Naționala de fotbal, deghizată sub numele de selecționată Bucureștiului, a jucat primul meci în Grecia cu A.E.K. și a cîștigat cu 2-1. Unul din cele două puncte ale noastre l-au înscris (pentru noi) grecii. Boun! În repriza a doua, A.E.K. a lăsat în formație numai 3 titulari, și cu toate că și zeii din bătrînul Olimp au scut vîntul să bată dinspre poarta noastră, n-am izbutit să mai facem nimic — nimic. N-am fost acolo, dar știu precis ce s-a întimplat. Grecii — ce i-o fi găsit, că doar ne leagă de ei o prietenie seculară — retrăgînd grosul formației de bază în cabine, l-au scos de pe teren și pe tipul care trăgea pentru noi. Clumă de prost gust, pentru că, rămăși în inferioritate numerică, băieții noștri, minunații și talentații noștri băieți, au luptat din răsputeri, ca să păstreze avantajul. Și — ura, de treizeci de ori ura — au izbutit. De azi încolo echipa și noul ei conducător, Giță Popescu, au la activ încă un rezultat de prestigiu. Seara, cînd s-a transmis rezultatul la radio, din Dardanele, trecînd peste Cehoslovacia, și atingînd Lisabona s-a dezlănțuit o furtună de gradul 5, 6, 7, 8, etc. Tremurați, Eusebio și Masopust! În Europa a apărut Sfîrlogea! Bea lapte (acru) și nu iartă.

SPORT

Se reanină în publicațiile noastre o discuție pornită mai de mult în legătură cu căile de dezvoltare a romanului contemporan. Faptul se petrece într-un moment cînd literatura noastră înregistrează apariția unui sir de romane noi inspirate din realitățile actuale ale construcției socialiste, opere care, prin multe lucruri ale lor, sint în măsură să ofere dezbaterilor un cîmp de referință bogat în sugestii fecunde. E lucru neobișnuit că eficiența discuțiilor teoretice nu poate decît să sporască prin raportarea mai amănunțită la experiența celor mai noi scrieri, acestea constituind, cu reușitele și scurgerile lor, substanța vie, în mișcare a realității literare — sursa oricărei generalizări în plan estetic. Cu această convingere facem însemnările de mai jos prilejule de lectură cititorului român apărute în ultima vreme.

Se constată înainte de toate tendința romanțierilor de a realiza o imagine cit mai cuprinzătoare și cit mai bogată a epocii pe care o străbat, a frământărilor și evenimentelor la care sint chemați să fie mariori. Într-un roman de impunătoare dimensiuni, cum e „Cordovanii” de Ion Lăncrănjan, este evident că autorul scriitorului s-au îndrumat spre o mai largă reconstituire a evenimentelor social-istorice, năzuindu-se la fundamentul fiind să realizeze o frescă a transformărilor petrecute în satul românesc. Aspirația de a îmbrățișa un vast orizont social o deslușim și în „Facerea lumii” de Eugen Barbu, carte a unei epoci de răscruce din istoria nouă a poporului nostru, privind destinul unor întregi categorii sociale. Nici alte romane, de apariție mai mult sau mai puțin recentă, nu există să se îndrepte către aspecte importante ale realității contemporane, fie că e vorba de cărți înclinare vechii și munci în cadrul gospodăriilor colective („Zilele săptămînii” și „Vara ostenilor” de D. R. Popescu, „Casa” de Vasile Brebreanu, „Descoperirea familiei” de Ion Brad), fie de scrieri inspirate din mediul muncitoresc sau intelectual („Risipiții” de Marin Preda, „Triunghiul” de Pop Simion. „Aceste zile și aceste nopți” de Teodor Mazilu, „Pașionii” de Constantin Chiiriță, „Călețile cosmopolitului” de N. Crișan ș.a.). Fără a trece cu vederea lucrurile mai puțin izbutite dintr-o scriere sau alta și chiar unele cărți pe care le-am enumerat, o constatare de ansamblu se impune: este delimitare pentru romanul românesc de astăzi îndrăzneala de a înfrunta problemele literare complexe, cu totul noi, pe care le ridică abordarea unor teme fundamentale ale vieții contemporane; îndrăzneala care nu se manifestă numai prin angajarea autorilor în elaborarea unor opere de proporții inspirate din realitatea nouă, dar și în planurile mai adînci ale creației, fiind de vizuina artistică, de căutarea unor forme de expresie inedite.

Fiecare dintre romanele amintite mai înainte, furnizează discuției cîmpul său de probleme specifice, particulare, cum s-a văzut de altfel și în cronicile ce le-au fost consacrate la apariție. Dar există și o sumă de conținuturi între aceste cărți, de preocupări și puncte comune în toate, om găsi, în rădăcina conflictului central, lupta dintre noi și vechi, în toate asistăm la fărâșirea și consolidarea relațiilor de tip nou între oamenii de azi, atât în cadrul mare, obștesc, cit și în cel restrîns, al familiei. Sint elemente care, deapănă tuturor deosebirilor lesne de închipuit, ne îndreptățește să le considerăm romane ale epocii noastre, romane actuale. Dar asupra ideii de actualitate în literatură cred că se cuvine să ne oprim ceva mai mult; nu o dată se întîmplă ca această importantă noțiune, atât de dese invocată în comentariile critice, să fie folosită fără sens precis, în atribuit dintr-o dată mai convenționale din cite se pot cere mai multe scrieri.

Vom sublinia mai întâi adevărul cunoscut că actualitatea unei opere nu o dă în mod automat simpla fixare pe noțiuni, pe evenimentele de ultimă oră. Acestei funcții informative, îi răspund forme destinate mai mult: raportul de gazeți, jurnalul cinematografic etc. În literatură, în artă în genere, accepția ideii de actualitate e alta mai cuprinzătoare. Există, în sine, scrieri despre trecut care, în același timp, au un conținut actual al actualității (așa amintim ultimul roman al lui Zaharia Stancu, „Pădurea nebună”) după cum sint și altele, izvorite din realități imediate care însă în ciuda acestui fapt, ne apar inactualitate. Chestiunea ține de vizuina creatorului, de forța cu care izbuteste să pună în relief nu numai latura inedită a fenomenelor realității, ci și esența acestora, de modul cum creatorul ajunge să comunice măcar ceva din tendințele fundamentale ale momentului și istoric dat. O oară va fi așa, dar cu atât mai înaltă (rămînd ca atare și peste azi) cu cit va exprima mai pregnant, sensibil, marile ale epocii care a produs-o, spiritul ei caracteristic. Nu vreau să se deducă de aici că leg factorul actualității de o „esență” sau de un „spirit” văzute în abstract, în afara lucrurilor și faptelor concrete cărora opere respective le dă expresie. Realitatea e locuimă o dată. Să ne gîndim de pildă la „Setea”, lui I. I. Popovici și la „Risipiții” lui Marin Preda, cărți care, aducînd în imaginea noastră diferite din istoria nouă a poporului nostru, în „setea” amîndouă de atribuit actualității, deși în planul reprezentărilor concrete sensul actual e dat de valori diferite de la una la cealaltă. Să examinăm doar un aspect, semnificația eroilor din cele două cărți ca exponenți ai unor etape istorice deosebite. În „Setea”, prin Mitru Mot în primul rînd, asistăm la un proces de clarificare istorică în urma căruia eroul, după ezitări și îndoieli retrăgiri, intră în rîndurile lăuritorilor revoluției. E așadar o carte a angajării și aceasta era tema romanului și sensul actualității sale pentru acea epocă de început a transformărilor revoluționare. În „Risipiții” însă, îl revizuim acum pe S. Damlan, „se pornește de la premisele integrării conștiinței, hotărîri în socialism, premiza societății demonstrate și trainic cimentată. Eroii principali (doctorul Sirbu, Vale, Constanta etc.) au soluționat mai de mult problema fundamentală a angajării și ceea ce îl preocupă acum pe autor este armonizarea vechii lor înfîlme — dragostea, prietenia...”

De între momentele evocate în „Setea” și în „Risipiții”, momente care marcează, cum arătăm, etape distincte din evoluția societății noastre, există numeroase stadii intermediare, de legătură, și acestea cu valoare reprezentativă, toate laolaltă compunînd procesul mare, social-istoric. E cazul unui roman ca „Triunghiul” unde destinul

ACTUALITATE ȘI SEMNIFICAȚIE ÎN ROMAN

celor trei eroi principali ilustrează locuimă asemenea fenomene. În carte se arată cum evoluția socialistă a dus la spargerea vechilor delimitări încremînte dintre mediile sociale: eroii săi, țărani la început, trec către o condiție nouă: Chiriță și Clej, devenind mineri, își făuresc un destin muncitoresc iar Leontina va fi activistă de partid la sat. Situația e plină de semnificații nu numai sub raportul social dar și literar. Tradiția romanului nostru țărănesc era de a înfățișa o lume statornică odată pentru todeauna intru holurile unui spațiu închis, așa cum în fapt se deslășura de veacuri existența țărănilor. În socialism zăgăzurile se sparg, numeroase punți de comunicare se întind între diferitele sîre de manifestare omenească. Pop Simion surprinde în romanul său ceva din desășurarea acestui proces cu multiple consecințe și pîcăt că, așa cum s-a spus, tocmai momentelor de trecere de la un stadiu la altul din viața eroilor autorul le-a acordat o atenție analitică necădutălătoare.

Dei alte elemente conferă „Setei” interesul actual, altele „Risipiților”, niște cărți lui Pop Simion deși, cum spunăm, actuale rămîn toate aceste opere, fiecare izbutind să comunice într-o măsură sau alta semnificații care țin de esența realității zugrăvite, de tendințele ei adînci: ajungem astfel la încheierea că ideea de actualitate în literatură coincide pînă la un punct cu aceea de caracter reprezentativ.

Să ne referim la unul din romanele care au suscitât în cea mai mare măsură atenția criticii în anul trecut, „Facerea lumii” de Eugen Barbu și să ne întrebăm de unde o anumite provine interesul viu pe care l-a stîrnit. Mai întâi cartea realizează, cu multă autenticitate, imaginea parate a două lumi ce își dispută scena istoriei într-un moment decisiv al înfruntării lor. Prin filiera Filipache-Pintea pătrundem în lumea muncitorilor bucureștene aiătai, la nu prea mulți ani după luarea puterii, în plină acțiune constructivă într-o perioadă de structurare preliminară în toate straturile sociale. Acțiunea unor purtători ai vechilor mentalități (a rizerișilor, elemente dubioase lipsite de scrupule, birocrati etc.) era însă puternică, accesibilă încercînd să găsească forme de a se adapta noilor condiții și de a-și perpetua în interiorul acestora, pozițiile. La polul social opus mediului muncitoresc evoluează Manicailă, un exponent al lumii vechi, care-și trăiește bănușirea cu un soi de voluptate a deceptivității. Traversînd toate aceste zone unane cartea ațătură tablouri din viața tipografică fostă la Bărelscu (scene de mîna se dînt), momente din carierei muncitoresc în care locuștele Filipache, dar și episoade din călătoria medicului se mîșcă Eva și Manicailă, din toate rezultînd o descriere, bogată în nuanțe, a epocii cuprinse într-o moment nou-funcțional și anii 1952-53. Dar cartea nu rămîne doar oglinda unor evenimente petrecute între alții cutare și cutare ci ajunge să intereseze acul, prin vizuina pe care romanierul o aduce asupra acestor evenimente, atât pe cititorul de astăzi cit și pe cel de mîine. E un roman care afirmă punctul de vedere al unui scriitor comunist, pasionat de frământările, osanar, despre spiritul creator al comunistilor, cuprînzînd încă din titlu (Facerea lumii) un simbol al creației.

Semnificația actuală a unei scrieri, accentuez încă o dată, stă așadar, înainte de toate, în capacitatea de a se deschide cit mai mult către sensurile mari ale existenței de a surprinde aceste fenomene și relații unane care într-un fel sau altul, într-o măsură sau alta, indică perspectiva devenirii istorice. Sint opere care izbutesc să indice și episoade din călătoria medicului unde se mîșcă Eva și Manicailă, din toate rezultînd o descriere, bogată în nuanțe, a epocii cuprinse într-o moment nou-funcțional și anii 1952-53. Dar cartea nu rămîne doar oglinda unor evenimente petrecute între alții cutare și cutare ci ajunge să intereseze acul, prin vizuina pe care romanierul o aduce asupra acestor evenimente, atât pe cititorul de astăzi cit și pe cel de mîine. E un roman care afirmă punctul de vedere al unui scriitor comunist, pasionat de frământările, osanar, despre spiritul creator al comunistilor, cuprînzînd încă din titlu (Facerea lumii) un simbol al creației.

Semnificația actuală a unei scrieri, accentuez încă o dată, stă așadar, înainte de toate, în capacitatea de a se deschide cit mai mult către sensurile mari ale existenței de a surprinde aceste fenomene și relații unane care într-un fel sau altul, într-o măsură sau alta, indică perspectiva devenirii istorice. Sint opere care izbutesc să indice și episoade din călătoria medicului unde se mîșcă Eva și Manicailă, din toate rezultînd o descriere, bogată în nuanțe, a epocii cuprinse într-o moment nou-funcțional și anii 1952-53. Dar cartea nu rămîne doar oglinda unor evenimente petrecute între alții cutare și cutare ci ajunge să intereseze acul, prin vizuina pe care romanierul o aduce asupra acestor evenimente, atât pe cititorul de astăzi cit și pe cel de mîine. E un roman care afirmă punctul de vedere al unui scriitor comunist, pasionat de frământările, osanar, despre spiritul creator al comunistilor, cuprînzînd încă din titlu (Facerea lumii) un simbol al creației.

Cu îndreptățire se arță într-o intervenție publicată în „Luceafărul”. În cadrul discuției despre roman, că prezența actualității socialiste în literatură nu mai poate fi o chestiune de pură reprezentare cantitativă, cum se mai întîmpla într-o fază mai veche, de început a literaturii noi. Semnificativ în această privință mi se pare faptul că cele mai multe dintre noile romane, apropiindu-se de viața actuală, nu se

mărginesc doar să o descrie, să aducă în imagini ale realității, ci dincolo de acest stadiu liminar al reflecției artistice caută să se ridice la ideea generală, la ideea-simbol privind semnificația adîncă a prefacerilor din lumea în care trăim. Aș spune că sporește caracterul problematic al prozei noastre, al romanului în speță, care nu se mai poate mulțumi să înregistreze, simplu, niște fapte din realitatea nouă ci realizează sinteza superioară a acestora, este chemat să desprîndă și să formuleze niște concluzii de ordin etic și filozofice asupra existenței, concluzii încorporate bineînțeles substanței artistice și nu exterioare acesteia.

În unele cărți, intenția scriitorului de a face „literatură de probleme”, de a conferi oricărei împrejurări relate semnificația unei dezbateri de idei este subliniată foarte apăsător, și uneori chiar cu anume ostentivitate. Dar o formulă literară (analitică, epică, descriptivă etc.) prezintă un caracter relativ neutralitate, ea poate primi intruchipări estetice revelatoare, determinînd în practica creației experiențe fertile, interesante, după cum poate să ducă și la eșecuri. Totuși depinde, e limpede, de atitudinea artistului față de ea. S-a vorbit foarte mult într-o vreme despre schematicismul unor producții epice care își propuneau să înfățișeze viața oamenilor de astăzi, actualitatea. Autorii acestor scrieri procedau prin simplificare puerile, căuind să „organizeze” realitatea în așa fel încît să poată încăpea în schemele prestabilite de ei înșiși. Era, să spunem astfel, un schematicism naiv, ușor de recunoscut și, în consecință, relativ ușor de făcut inofensiv, cum s-a și întîmplat. Dar fenomenul literar evoluat și odăz cu îndreptare firesc a literaturii meru către formule și direcții noi se pare că și vechile ce o însoțeau într-o etapă anumită își caută, în noile stadii, modalități de perpetuare, căi de a se adapta. Așa se face că dacă un schematicism în forma sa „măiată”, elementară e înfîlmit în scrierile recente din ce în ce mai rar, pare să-și facă loc în schimb în unele producții un schematicism evoluat, drapat în haina pretențioasă a prozei de idei. Iată, de pildă, o carte care aparține nu de mult „Pașionii” de Constantin Chiiriță, axată pe o tematică de mare interes: noua intelectualitate. Autorul își asumă, literar vorbind, o misiune dificil de atins: să înfățișeze condiția spirituală, frământată și manifestarea cotidiană a unui creator de geniu. Esențială pentru reușita romanului era, fără îndoială, figura tinărului inginer Ion Musat, intruchipare a eroului ideal: un om de o desăvîrșită puritate etică, animal de placere unei mari pasiuni creatoare, un om înzestrat cu o capacitate intelectuală excepțională și cu o imensă energie muncă pe care și-o vrea înclinată cauzei progresului uman. Angajat istoric al acțiunii de asemenea proporții. Constantin Chiiriță se decide să aleagă o cale de rezolvare simplă, cea mai la îndemînă, dar și efective, în planul artei, se dovedesc superficialitate. Chiar în descrierea portretului propriu-zis al eroului (fizic, vestimentar etc.) nemulțumeste lapul că autorul nu a putut reuși la unele clișee de multă vreme demontate. Înțeleg este așadar firesc agățarea de unele abstracții din viața reală, venie distrat, descumpănit, plînd în norii bineînțelate și nu acordă nici o atenție felului cum e îmbrăcat, aspectului locuinței sale etc. Asta spre deosebire de opusul său, Liviu Filimon, om sigur pe el, practic, cureritor, toldeaua elegant etc. Cu prea puțină bunăvoință, cronica din „Gazeta literară” numea acest procedeu facil anititeză romantică! Înțelegă caracterizare a lui Musat este făcută din acest unghi este chiar... în limbă străină — are în biblioteca sa opere completă a lui Shakespeare în original (s.n.), ediția Oxford, „Fleurs du mal” etc. — tot în camera sa de lucru găsim „două rafturi pline cu dosare. Poate că erau două sute de dosare acolo”, numărătoare lișe și revizite străine de specialitate; la Politehnică unde o vreme asistăm. Mușat are ample cite patru table transcrind o demonstrație matematică și în general orice problemă tehnică cu care ar țîși își bar capul zăburat și o revizită imediat. Cum vedem tot amănunte ce țin de latura spectaculoasă și nu de esență, scriitorul rămînd în imaginea comună, romanța care circula despre omul de geniu. Spre a suplini cumva această insuficiență de concepție, autorul dă mare amploare discuțiilor pe teme științifice și morale. Ca în tranșă, eroul nostru ține cu orice preț în terminabile disertații, solicitat de femeia iubită sau de prieteni pe stradă, la restaurant, pe munte sau în oraș, mereu și peste tot se ostese vorbe mai curiozitate despre adevăruri absolute, ultime, definitive. De aici un retorism supărător care alungă senzația de viață autentică.

Se va spune că autorul a intenționat să ne dea un roman-eseu și îndreptățit este să se călăuzească spre o astfel de formulă. În definitiv romanul contemporan și-a cucerit de mult acest drept de a încorpora în substanța sa elemente de speculație estetică, dezbateri în jurul unor probleme ale științei și politicii, ale artelor și culturii. Doar orizontul omului de azi s-a lărgit simțitor, el e solicitat de probleme științifice și estetice, de ideile celor mai noi și cu atât mai mult acest aspect trebuia relevat într-o scriere despre intelectualitate. Să amintesc doar liniștele incursiuni în istoria filozofiei pe care le făcea Camil Petrescu în romanele sale. Dar acolo era vibrație intelectuală adevărată, autentic patos al ideilor, pe cînd aici toate aceste elemente rămîn exterioare, neizbutind să innobileze — cum și-o dorește — substanța romanului.

Oricare din cărțile de seamă ale prozei noastre din ultimii 20 de ani — mi gîndesc la „Desculți”, la „Morometii” la „Bietul Ioanide” și la altele — relevă această preocupare dintotdeauna a marilor literaturii de a transmite o concepție asupra existenței afirmată, în raport cu structura particulară a operelor, mai explicit sau mai voalat, expusă direct sau mijlocit, prin intermediul simbolurilor. E în consonanță cu gustul specific și sensibilitatea cititorului contemporan această aspirație a scriitorilor de a însuși materia epică o vibrație, un patos al contrarietății ideilor singurul în stare să introducă o operă de artă în circuitul marilor valori spirituale. În ce chip o asemenea tendință dobîndește intruchipări artistice rezvelatoare, dacă ea determină sau nu, în planul creației, experiențe fertile interesante, iată întrebări demne să stea în mare măsură ca pînă acum început a literaturii noi. Semnificativ în această privință mi se pare faptul că cele mai multe dintre noile romane, apropiindu-se de viața actuală, nu se

C. DIMISIANU

Cabana Bileacu
Fotografia
FERRUCCIO
DOBRESCU

MONUMENTUL LUI EMINESCU

În partea dinspre bulevard a Cîmigiului, trecătorii pot contempla două repeli în ghips ale aceleiași lucrări, statuia lui Mihai Eminescu, datorită cunoscutului sculptor Constantin Baraschi. E foarte bine că a fost expus înainte de a fi fost turnată în bronz, această imagine plastică a marelui nostru poet. Cei mulți o vor judeca, își vor spune cuvîntul, îi vor găsi calitățile și defectele, o vor adopta sau o vor respinge. Așa ar trebui făcut — și așa a început să se facă — de cîte ori e vorba de macheta unei clădiri publice, a unui monument destinat să înfrumusețeze parcurile și pietele Capitalei noastre. Aceste construcții sint ale noastre, ale tuturor. Și e nevoie deci de aselimentul obștesc. Opinia publică va hotărî unde trebuie să fie așezată opera lui Baraschi, admîșă după patru concursuri și judecată favorabil nu numai de scriitorii ca Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu, Perpessiciu, acest neobșit și mult înzestrat cunoscător și poet al luceafărului poeziei românești, M. Beniuc, Cicerone Theodorescu care au opinat pentru promovarea ei, dar și de colegi de breaslă ai autorului, cîmîntii sculptorilor, artiștii ai poporului I. Jalea, Boris Caragea, Vida Gheza, precum și arhitectul Pompiliu Macovei. Artist al poporului e înșuși, autor a numeroase lucrări de mari proporții, distins de mai multe ori cu Premiul de stat, cunoscut în străinătate, profesor, autor de cărți de specialitate, membru corespondent al Academiei R.P.R., Constantin Baraschi este una din gloriile plasticei noastre contemporane. Bogala lui activitate a stîrnit, cum e și firesc, multe elogii dar și destule atacuri.

Urînd linia tradițională a sculpturii universale, Baraschi nu s-a abătut de la comandamentele artei clasice, artei eterne. N-a căutat originalitatea cu orice preț. „Omul onest nu umblă după originalitate”, — a spus marele scriitor francez Paul Valery. Armonia liniilor, locul reliefulor, simplitatea compoziției, veridicul atitudinilor, cit mai posibila asemănare cu modelul și un suflet înălțitor de poezie, iată arta lui Constantin Baraschi, care și în acest monument ne-a dăruit o operă apropiată de înțelegerii maseilor, un Eminescu idealizat, fixat în epoca pinel sale tinere și bărbătil, frumos, olimpian ca un zeu, un gînditor plin de noblețe și de vi-sare.

Opinia publică se va hotărî în ce loc va fi plasat acest monument, ce peisaj va fi adecvat lui și încadrare. Un grup de scriitori și de sculptori fruntași, apoi Comitetul pentru cultură și artă, iar acum adeziunea mulțimilor au adoptat statuia, care ne-a fost dăruită în sfîrșit și va orna capitala țării.

Primul pas s-a făcut. Avem un Mihai Eminescu. E rîndul să imortalizăm și alte figuri glorioase ale trecutului nostru: oameni de stat, conducători de mulțimi, animatori de revoluții, luptători pentru dreptatea socială, scriitori, artiști, savanți și chiar figuri legendare care reprezintă un simbol. Avem norocul unei pleiade de slaluari cu care ne putem lăuda în lața oricui. Talentul și munca lor trebuiesc puse la încercare, folosite cu atât mai mult. E un monument propice pentru înzestrarea Bucureștilor cu opere de artă. Forurile conducătoare pun mare preț pe creațiunea artistică, subiecte și înfășurătorii, avem Înțelejuns!

Sub regimul puterii populare au fost înălțurate cîteva statui, declamatorii, emfatică, ale unor oameni politici din trecut. Staiii ridicote de proprii lor pariziani, nu din voința națională. Noi vom glorifica pe oamenii țării.

În curtea Palatului Republicii ay vede grupul revoluționarilor de la 1848, cu N. Bălcescu în punctul central.

Vasile Alecsandri, așezăși figură dominantă a veacului trecut, pînă și scriitor multiplu, cu mari rezonanțe în sufletul și din sufletul poporului, își așteaptă statuia și bulevardul care să-i poarte numele.

Anul acesta se împlinesc trei sterturi de veac din ziua cînd bardul de la Mircești a închis ochii pe vece. Să-l sărbătorim cum i se cuvine!

Pe locul vîran din fața teatrului „Comedia”, pe calea Victoriei, vîr bustul lui I. I. Caragiale.

În fața Athenaeului Român e indicat omagii în materie nepieritoare adus lui George Enescu.

Dar Alexandru Ioan Cuza, primul domn al Principatelor Unile noastre așeză statuia în Capitala țării?

Dar revoluționarul Mihaila I. Iancu, cel care a ridicat satele, a ajuns la Iași și l-a alungat de pe tronul Mol-

dovei pe Gheorghe Duca. Dar Horia, Cloșca și Crișan, dar Avram Iancu și alți conducători de răzmerițe, lupători pentru o mai bună orînduire a societății, simboluri eterne ale protestului maseilor obișnuite, nu-și merită un chip cioplit în piatră sau turnat în bronz?

Ion Glica, Bogdan Petriceicu Hașdeu, pictorul N. Grigorescu, tragecianul C. I. Nottara, ca să nu mai vorbim de alții, toate aceste figuri proeminente ale culturii noastre, scriitori, compozitori, muzicanți, artiști plastici, oameni de știință, legislatori care au binemeritat de la patrie, ar putea servi de model

sculpturilor generației de azi și ai celei de ieri. Voevozi ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Ion Vodă cel Cumplit, și figurile alegorice ale oamenilor din popor, marii anonimi cari au dus pe umeri greul veacurilor și din mijlocul cărora s-au ridicat făclierii țării, toți aceștia ar trebui să populeze, spre încîntarea și educația tineretului, în efugii de bronz și de granit, pietele și parcurile Capitalei noastre iubite, din care am dori să facem o metropolă vrednică de o țară în plină prosperitate.

Victor EFTIMIU

RĂSPUNDERI

(Urmare din pagina 1)

a răspunderii, trăită de mine odată cu eroii mei. Resorțul nu e înșuși, există de cînd literatura, dar anul 1944 a făcut din răspundere o chestiune de practică colectivă zilnică, o condiție de existență. Procesul de edificare a socialismului presupune un act de asumare a responsabilității de către un întreg popor laolaltă și de către fiecare din membrii săi în parte.

În polemica angajată deschis sîu interior cu formele abulice nihiliste, gratuite ale literaturii burgheze, sentimentul răspunderii scriitorului — conștiința determinată, stimulată și educată în noi de către partid — a fost prezenta cea mai solidă a afirmării noii noastre literaturi ca o literatură cu fizionomie proprie și organic consti-

tuată, dincolo de diferențele temperamentale și de generație dintre scriitori.

Au fost momente cînd am privit această răspundere și funcționările, confundînd-o și transformînd astfel, în canoane „uscate” acul spiritual cel mai viu și nobil de care sîntem în stare. Sentimentul de euforie lucidă de care vorbim făcea loc în asemenea împrejurări unei sfîri depressive de emansulare, și vai, de confortabilitate. Nu știu dacă și alți confrăți ai mei au trăit asemenea sfîri, cînd „nici fire bîntie nici ree” dușul avea tot dreptul să mă scuipă din gura lui. Nu am dreptul și nu vreau să generalizez. Eu însă îmi aduc aminte cu imensă neplăcere de ele.

Scriu rîndurile aceste gîndindu-mă la apropiata Conferință pe țară a scriitorilor, bun prilej pentru a-mi fixa din

nou ca subiect de meditație problema răspunderii scriitorului. E un exercițiu util să te ridici din cînd în cînd în vîrfurile picioralelor pentru a-ți cuprinde cu ochii limpede propria-ți geografie. Și mă gîndesc că asemenea răspunderii nu e un act făcut odată semnat deoăurea, un pact care odată semnat funcționează automat: că rutina într-o atitudine e mortală și că răspunderea, pentru a fi eficace, trebuie tîrăuită permanent trează, reînnoită și raportată la schimbările succesive și rapide ale realității înconjurătoare. E limpede că în elapsa actuală avem ca artiști datori noi, sarcini speciale. Literatura noastră trebuie să între în anii ce vin tot mai mult în circuitul culturii mondiale. Tentația de a așterne acolo prin mijloace fizice, prin concesi și prin relaxarea rigozilor de gîndire, se poate tri la adăpostul unei răspunderi cîndva asumate, dar nerezinoșitate zilnică. Să fie oare prăpăstios? Pentru că am vorbit mai înainte de îndrumarea partidului, o să eitez un singur exemplu, o frază roșie de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej acum trei ani, la cealaltă Conferință pe țară a scriitorilor: „Opere care să-și croiască drum spre inima oamenilor, înfrîntînd cu trîncina lor timpul, nu pot fi scrise în luza condelui, ci sint rezultatul cunoașterii adînci, al studului îndelungat al realităților, al unui susținut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pînărua de modestie față de roadele trudei sale” (sublinierile îmi aparțin).

La țo răspundere ce ni se cerea s-o asumăm acum trei ani. I-am făcut oare într-adevăr integral față? Cred că a ne pune, peste orice succese, merite, sau gravitate și dorința trează de autodepășire, această întrebare capitală este cea mai solidă garanție că ne înțelegem într-adevăr răspunderea de scriitori revoluționari și cel mai bun stimulent pentru a îndeplini ceea ce cere partidul de la noi.

PROSPECTORII

(Urmare din pagina 1)

neconoscutoiului, al informului ce se vrea formă, ce-și cere dreptul la viață, în alcăturii noi, autentice, adecvate spiritalului și gustului vremii noastre.

Absorbția tuturor valorilor și experiențelor rodnice ale trecutului și prezentului de către organismul robust, activ, animat de neliniști creatoare, al literaturii noastre de astăzi, dă un impuls sportiv călătorilor îndrăzneale ale prospectorilor. Fără această „tără bocancii ghintuții ei vin în sirul lungi mereu înnoite, înarmați cu vizuini, echipați cu stilo, să descopere în vîgășunile sufletului, în rocile ancestrale, minereul nemalpoment, metalul dur, lămăduitor, purtător de forțe teribile, uraniul stevelor, poezia.

MISTERUL CRIMEI SAVIRȘITE DE LADY MACBETH

O SCHIȚĂ DE LADY JAMES THURBER

MACBETH

— A fost o greșală stupidă, — mi-a spus americana cea pe care o întâlnisem într-un hotel din regiunea lacurilor engleze, — dar era pe același raft cu celelalte cărți de buzunar. Bineînțeles, am crezut că e un roman polițist. Toate celelalte erau romane polițiste și intrucel le critisem pe toate. I-am cumpărat pe asta fără să mă uit prea atentă. Vă închipuiți ce furioasă am fost când am descoperit că e un Shakespeare !

Am mormăit câteva cuvinte de compătimire. Nu înțeleg de ce colecția asta de masă publică piesele lui Shakespeare în același format cu romanele polițiste ! — continuă însoțitoarea mea. — Mi se pare că au copertă de culori diferite.

— Ei uite, asta n-am observat, — spusese ea. În orice caz, nu puteam să adorm în seara aceea și eram foarte dispusă să citesc un bun roman polițist și iată că dau peste tragedia lui

sint niciodată înnoiați. De asta puteți fi siguri.

— Cred că am să iau un păhărel de cognac — am spus eu.

Însoțitoarea mea s-a plecat spre mine, ochii îi străluceau, mina-i tremurândă stingea tare ceașca de ceai.

— Știi cine a descoperit trupul lui Duncan? — m-a întrebat ea.

— I-am spus că-mi pare sincer rău, dar am uitat.

— E Macduff, spusese ea. Apoi a coborât scările alergând și strigând: „E meștera împlinire a nebuniei!” Și a adăugat: „Un blestemat omor a ping-rit al Domnului sfânt lucas, furind al-tarului ciata!”

Și simpatica mea interlocutoare m-a bătut cu palma pe genunchi.

— Toate astea erau pregătite, — spusese ea. Doar dv. n-ați spus așa, spontan, adică lucruri, dacă ați descoperit un cadavru, nu-i așa?

— Și mă privea țintă, cu ochi scinteițori.

— Dar e cit se poate de simplu. Mă mir că n-am priceput mai devreme. Duncan seamănă cu tatăl lui lady Macbeth când doamna pentru că este într-adevăr tatăl ei.

— Doamne Dumnezeule ! — murmură ea.

Tatăl lui lady Macbeth îl ucide pe rege, — spusese ea. Apoi ucide pe cineva, împinge cadavrul sub pat și se culcă în locul lui...

— Dar ucigașul nu poate să apară o singură dată în carte. Nu se face așa ceva.

— Știu — i-am răspuns eu. Am deschis cartea la actul II, scena 4. Citiți: *Întâi Ross, cu un moșneag. Acest moșneag nu este niciodată identificat și eu susțin că e bătrînul tată al lui lady Macbeth care vroia ca fiica lui să ajungă regină. Iată și mobilul crimei.*

— Dar o totuși un personaj secundar ! exclamă americana.

— Nu, răspunse-i eu, vesel. Căci el a fost mai întâi deghizat în urșiore.

— Cum, una din cele trei vrăjitoare? — Exact. Ascultați ce spune bătrîmul: „*Trecut-a marș, un șoim din mîndru-i zbor a fost găsit și-apoi ucis de o buhă soricară.*” Ei, ce vă sugerează cuvintele astea?

— Seamănă cu felul în care vorbesc cele trei vrăjitoare, spusese însoțitoarea mea fără trageră de inimă.

— Înlocuim !

— Da, spusese americana, aveți poate dreptate, dar...

— Dar sint sigur că am dreptate !

— Nu, Ce anume ?

— Mă duc să cumpăr un exemplar din Hamlet și să rezolv toată chestia asta ! — spusese ea.

Ochii însoțitoarei mele au prins a străluci.

— Cum, credeți că Hamlet nu e vi-vat ?

— Afirm cu toată tăria că nu e vi-vot ?

— Dar atunci pe cine bănuți ?

— I-am aruncat o privire enigmatică: — Pe toată lumea !

Și am dispărut într-un boschet, tot atât de tiptil și misterios precum venisem.

In românește de F. MANOLE

Din „Antologie du Sourire”, Planète, Paris, 1964.

CARICATURISTI LUMII

Desen de Z. KIULIN (R. P. Polonă)

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Crohălniceanu (redactor șef adjuncți); S. Damian; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjuncți); Eugen Simion; Tiberiu Utaș (redactor șef); Haralamb Zincă (secretar general de redacție).

Prezentarea grafică: Radu Georgescu

CE E NO

LITERATURA

SOVIETICĂ

Consecrat celei de-a 50-a aniversări a Marii Revoluții socialiste din Octombrie, volumul „Întâlnirile Rusiei”, recent apărut, este prima parte a lucrării „Rusia mea”. Autorul, N. N. Mihailov, laureat al premiului Lenin, urmărește marile schimbări petrecute în Federația Rusă în anul regimului sovietic, realizând o scurtă enciclopedie în diverse domenii ale științei: istorie, economie, geografie, zoologie, etc.

S-au împlinit 10 ani de la moartea lui Boris Gorbunov, cunoscut mai ales ca autor al volumelor „Geneza mea”, „Arctica obișnuită”, „Nefritul și „Donbas”. Editura „Scritorii sovietici” a publicat cu acest prilej un volum despre Boris Gorbunov vădit de contemporarii săi. În schița „Un caz răzvrătit” Konstantin Simonov descrie cu multă caldură tinerețea lui Gorbunov. Multe amănunte interesante despre copilăria lui sunt relatate de E. B. Gorbunova, mama scriitorului. Academicianul M. B. Mitin publică amintiri despre activitatea acestuia la „Literaturnaya Gazeta”. Volumul se încheie cu versuri semnate de K. Simonov, M. Matusoski, S. Somov, etc.

Editura pentru „Literatură artistică” va publica în 1965-1966 înfla ediție în 4 volume a „Operele alese” ale lui Surkov. Primele două volume conțin cicluri de versuri ale poetului, precum și traducerile volumului 17, — schițe și poezii, iar în ultimul volum A. Surkov va publica amintiri despre Gorki, Malakouci, Fadeev, Nazim Hikmet, portretele literare ale lui Simonov, Tvardovski, Șen O'Casey, Jean-Paul Sartre, etc. precum și articole despre literatura sovietică.

În colecția „Naștemate ale poeziei lirice”, Editura pentru literatură artistică a publicat cea mai amplă culegere din poezia lui Lorca tipărită până acum în limba rusă, sub titlul „Liric”. Volumul selectează cele mai reprezentative poeme ale poetului. Versurile lui sint traduse de M. Tsvetava, N. Asceva, I. Titianov, și de alți cunoscuți poeți sovietici.

IUGOSLAVĂ

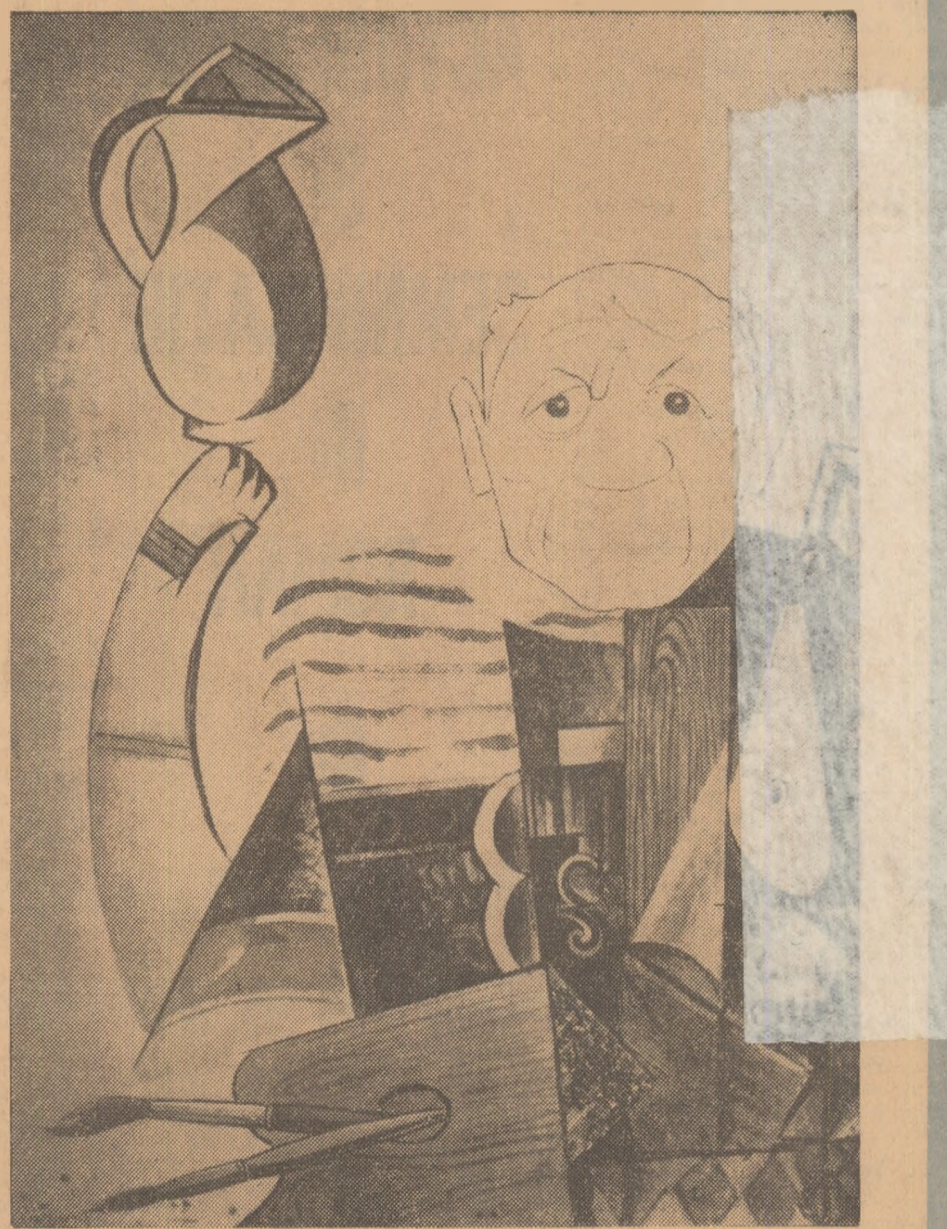
Un nou colectiv de 50 de colaboratori din republicile Serbia, Croația, Slovenia și Macedonia lucrează sub îndrumarea profesorului dr. Boško Novaković, la elaborarea istoriei literaturii iugoslave. Această lucrare științific de aproximativ 3000 de pagini va cuprinde cele mai esențiale date biografice ale scriitorilor iugoslavi și bibliografia completă a operelor editate. Lucrarea va prezenta aprecieri și analize asupra fiecărui curent literar și valorii reale a operelor respective.

Istoria literaturii iugoslave urmează a fi tipărită în cele trei limbi principale vorbite în Iugoslavia: srbocroată, slovenă și macedoneană.

Un scriitor bine cunoscut în rândul celor mai tineri cititori din R.S.F. Iugoslavia este Brancko Cioptić. Pentru activitatea sa îndelungată și fructuoasă și realizările obținute în domeniul literaturii pentru copii, scriitorul i s-a acordat premiul „Tâmbra generativă” instituit în urmă cu șapte ani de către Consiliul organizațiilor pentru educația copiilor din Iugoslavia.

Recent a apărut sub semnătura lui Stanjo Filipović, autor a numeroase lucrări inspirate de rezistența poporului iugoslav în anii celui de-al doilea război mondial, cronică intitulată „Drina în sine și stăcâră”.

Autorul a folosit la scrierea cronicii, pe lângă un bogat material documentar, și declarații ale unor luptători ce au supraviețuit evenimentelor. Printre faptele dramatice relatate de cronică lui Stanjo Filipović se amintește uciderea de către ocupanți, în mai puțin de două ore, a unui grup de elevi și elevs. „Acesta sint fapte — după cum spune însuși autorul — care dor și după 20 de ani de la victoria”.

Pablo Picasso

Desen de KUKRINKSI

CĂRȚI ȘI IDEI

H. KIPPHARDT DRAMATURG AL EREI ATOMICE

ritate” ce-l fusese conferit oficial în 1943 și prin care încrederea guvernului de atunci îi abilitase să cunoască secrete de stat cu caracter strategic. Retragerea acestei garanții, deși indiferentă practice pentru cel în cauză, în orice caz hotărât să nu mai colaboreze la sporirea mijloacelor de distrugere în masă, afece, totuși, grav onorabilitatea cetățenească a omului de știință care adusese Americii servicii înpreceabilabile. Din punct de vedere juridic al ordinii de stat acțiunea ar putea părea, în deplină legitimitate și este unită din meritele primale ale pieței lui Kipphardt de a fi știut de el în fața comunității științifice dintr-o manieră, din care una însă, ca în Antiqua (raportarea și încredințarea tehnicii), superioară pe plan etic o „transcendență” pe careală negând-o și fiind condamnată de ea. Este, în fond, autentismul dialectic, hepetică dintre „Sittlichkeit” și „Moralität”.

Dezbaterile se desfășoară în atmosfera de investigație dirijată de senatorul Mc Carthy, aceluși John Know modern, predicător laic al unei literaturi de natură puritană trecută pe planul unei mistici naționale, și în ultima și măgulitoare, și-timidă caracteristică acestei mentalități.

Suspiciunile împotriva lui Oppenheimer, suspiciuni care au dus la această „afară” au fost, în realitate, mai puțin de-a dreptul, decât un punct de vedere retroactiv, primitiv prin prisma stării de spirit încrâncățate din vremea comentei ideologice de stînga și legăturii sale notorii de prietenie și rudenie cu membrii sau aliații ai guvernului, ceea ce a înfățișat înainte de război, atitudinile și rețelii care fusese cunoscută conducătorilor de opinie și în timpul războiului, în se acordare o încredere justificată integral de activitatea și conștiința lui.

Ca consecință a acestor simpatizări, în realitate efect al complexului proces de conștiință pe care l-a provocat construirea de el, ca a încrederii și împiedicării și în fapt a inițierii prin intermediul lui Oppenheimer (deci, entuziasmat de valoarea științifică a experimenților participative la el) construcția din urmă a proiectului de armă nucleară. Oppenheimer, om de știință umanist, este înfățișat dramatic în contradicția dintre loialitatea față de stat și loialitatea față de știință. Într-o manieră, el este dispus din mijloace tehnice rezistibile poate periclită prin politica sau de dominare a puterii planetare, fapt pe care în cele din urmă o formulăză avocatul acuzării, fără a contesta buna credință și meritele lui de stat, ale științului, este un tip sau generis de trădare, „trădarea prin gândire” („Gedankenverrat”), cea mai comestă formulă pentru exprimarea unui pact de vedere inchiștorial. Avocatul acuzării, Robb, un cazuris rutinat, are o înțelegere precisă dar închisă față de perspectivele mai largi ale gândirii și culturii (nu a avut niciodată o cunoaștere funcțională a fizicii, și transant sub curiozitatea și efortul său de obiectivitate formală, este tipul juristului funcționar, conformist, devotat fără rezerve autorității).

În antiteză cu Oppenheimer apare celălalt mare savant, Edward Teller, „râfnitete” bombet cu hidrogen, martor al acuzării. El reprezintă punctul de vedere al omului de știință cu o flozofie oraculică, nițezcheancă, axată pe „realitate” și se vrea lipsit de „luizi umanitare”, considerînd că un război termonuclear, chiar și limitat, ar fi clasice dar ar produce în ultimă instanță surferme mai mari. După părerea lui scrupule morale humanitare ale lui Oppenheimer au dinuat Americii.

Dintre el doi, numai Oppenheimer a trăit curențurătoare încercare de a fi vădit pe oameni și orășe efectul nimicitor al propriului lui inventiv; și el a vădit în realitate infernul declanșat de puterea mîinii lui Teller, din ferele pentru omene, nu a avut o asemenea ocazie; nu a putut cunoaște dect ca experimentat teoriele morle de mîni de ori mai nimicitoare a bombet sale. De aceea se mai poate menține cu încredințare într-o atitudine rece și tăcută Hans Bethe, alt mare fizician, cunoscut după

Desen de RADU GEORGESCU

Macbeth ! O carte pentru studenți ! — Ca Ivanhoe sau Lorna Doone, — spusese ea.

— Exact ! Și eu care aveam o poftă nebună să citesc un bun Agatha Christie sau ceva în genul ăsta. Hercule Poirot este detectivul meu preferat.

— Acela care seamănă cu un iepure? — Oh, nu ! — exclamă experta mea în criminologie. E belgianul. I-l confundă cu Mr. Pinkerton, acela care-l ajută pe inspectorul Bull. De altfel, nici asta nu-i rău !

În fața unei noi cești de ceai, însoțitoarea mea îmi povesti subiectul unui roman polițist care o copleșise cu desăvîrșire; pe cit se pare, vinovatul era bătrînul doctor al familiei care... dar am întrerupt-o.

— Spuneți-mi, dar pînă la urmă ați citit „Macbeth” ?

— N-am avut încotro. N-aveam nimic altceva în cameră.

— Și v-a plăcut ?

— Nu, — răspunse ea — fără o clipă de sovăire. În primul rînd nu cred nici o clipă că Macbeth e ăla care e dat lovitură !

Am privit-o, mirat.

— Să fi dat ce ?

— Nu cred nici o clipă că el l-a omorît pe rege. Tot așa cum nu cred că lady Macbeth e amestecată în toată treaba asta. Bineînțeles, bănuială cade asupra lor, și firesc. Dar niciodată cei bănuți nu sint adevărații vinovați.

— Dar mă tem că...

— Cum, n-ați priceput ? Păi, n-ar avea nici un sens dacă am descoperi chiar de la început cine-i vinovatul ! Shakespeare era mult prea smerch ca să dea tot în vileag de la început ! Am citit undeva că mulți oameni n-au reușit niciodată să înțeleagă Hamlet, de aceea cred că e puțin probabil ca Shakespeare să fi scris Macbeth-ul lui atât de simplu cît se crede.

Mă gîndeam în timp ce-mi îndopam luleaua cu tutun.

— Și pe cine bănuți ? — am întrebat-o deodată.

— Pe Macduff, — îmi răspunse ea pe loc.

— Vai, Doamne Dumnezeule ! — am rostit încet.

— Sint sigură că-l Macduff — adăugă specialistă întru omoruri. De altfel, Hercule Poirot l-ar fi făcut ușor să mărturisească.

— Dar cum l-ați descoperit ?

— Ei, ca să spun drept, nu l-am descoperit de la început. Mai întâi l-am bănuț pe Banquo. Și după aceea, bineînțeles, el a fost a doua victimă. E și firesc, de altfel: acela pe care-l bănuștii de primul asasinat trebuie întodeauna să fie victima celui de-al doilea asasinat.

— Adevărat ? — întrebai.

— Păi sigur. Scriitorii ăștia trebuie întodeauna să te uimească. După acest nou omor, am fost cam nedumerită și nu mai știu pe cine să bănuțesc.

— Ia, stăți o clipă... Dar fiii regelui, Malcolm și Donalbain ? — spusese ea. Dacă nu mă înșel, fug imediat după primul asasinat. E suspect.

— Prea, — îmi răspunse americana. Mult prea suspect. Cei care fug nu

— Eu...

— Aveți perfectă dreptate. N-ați spus așa ceva ! În afară de cazul cînd ați fi pus totul la cale. Un om cusecadel ar spune: „Vai, Doamne, e un cadavru aici !”

Se rezemă de spetezza fotoliului și-mi aruncă o privire plină de miridie.

— Am stat puțin pe gînduri.

— Dar ce faceți cu al treilea ucigaș? am întrebat-o. Știi că al treilea ucigaș îi intră pe shakespeareologi de trei sute de ani.

— Pentru că nu s-au gîndit niciodată la Macduff. Sint sigură că Macduff e ucigașul. N-are nici un rost ca una din victime să fie ucisă de doi asasinii mediocri: asasinul trebuie întodeauna să fie cineva important.

— Dar... ce spuneți de scena banchetului ? am întrebat-o, după o clipă de tăcere.

— Cum vă explicați atitudinea vinovată a lui Macbeth cînd du-lui lui Banquo intră și se așează pe locul lui ?

— Ea se aplecă spre mine și mă bătu rărâși cu palma pe genunchi.

— Nu exista nici un fel de duh. Un bărbat în toată firea, înalt și voinic ca el, nu-și petrece timpul căuțind năucii, mai ales într-o sală de ospăt, foarte luminată, cu zeci de oameni în jurul lui ! Macbeth apăra pe cineva !

— Pe cine ?

— Pe doamna Macbeth, bineînțeles, — răspunse ea. El credea că ea e vinovată și vroia să-i facă pe ceilalți să creadă că el e ucigașul. De altfel, așa procedează toți bărbății cînd nevestele lor sint hănuite.

— Dar ce facem atunci cu scena somnambulismului ?

— Ah, păi e același lucru ca în timpul banchetului, dar invers, îmi explică interlocutoarea mea. De data asta însă, ea îl apără pe el. Ea nu doarme de loc. Vă amintiți de fraza asta: „*Întâi lady Macbeth fiind un sjeșnic în mină*” ?

— Da.

— Ei, să știți că somnambuli nu tin niciodată vreo lumină în mină. Au un fel de al doilea vîz. Dv. ați auzit vreo dată de un somnambol care s-a fi umblat cu lumină ?

— Nu, e drept, n-am auzit niciodată.

— Așa ! Deci, ea, nu dormea. Se prefăcea că e vinovată pentru a-l apăra pe Macbeth.

— Cred că am să mai iau un păhărel.

Am chemat chelnerul care mi-a adus încă un cognac pe care l-am dat pe gît.

— Mi se pare că ați ghicit cite ceva — am spus eu — pînă la urmă. N-ai spus să-mi împrumuti acest exemplar din Macbeth ? Aș vrea să-l răsfoiesc asta seară. Încep să am impresia că nu l-am citit niciodată.

— Mă duc să vi-l aduc. O să vedeți că am avut dreptate.

Am recitit cu atenție piesa în seara aceea și a doua zi dimineața, după micul dejun, m-am dus să-mi înfîlțesc americana pe paștea terenului de golf. Am venit tiptil, în virful picioare-